

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

Udržitelný rozvoj venkova: případová studie

Struhařov

František Čihák

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

František Čihák

Provoz a ekonomika

Název práce

Udržitelný rozvoj venkova. Případová studie Struhařov

Název anglicky

Sustainable Countryside. Case study Struhařov

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je zjistit, jak obec Struhařov naplňuje principy udržitelného rozvoje. Dále ukázat, jak se proměna vztahu člověka k prostředí prakticky dotýká současného i budoucího dění v obci, a co všechno ovlivňuje současný rozvoj obce Struhařov.

Metodika

K získání informací o koncepcích a vývoji vztahu člověka a prostředí a k získání základních informací o obci Struhařov, včetně historických a současných skutečností, bude využita především metoda studia dokumentů. Ve druhé části budou použity i kvalitativní metody, např. metoda expertního rozhovoru, pro získání primárních dat, které přiblíží současnou situaci v obci.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran.

Klíčová slova

Struhařov, obec, suburbánní oblast, venkov, agroekosystém, udržitelný rozvoj, životní prostředí

Doporučené zdroje informací

CÍLEK, Václav. Krajiny vnitřní a vnější. Praha: Dokořán, 2005. ISBN: 80-7363-042-7.

KELLER, J. *Až na dno blahobytu*. Praha: EarthSave, 2005. ISBN 80-903085-7-0.

KORČÁK, P. – BRUNDTLAND, G H. – VANĚK, R. *Naše společná budoucnost : světová komise pro životní prostředí a rozvoj*. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky, 1991. ISBN 80-85368-07-2.

MEZŘICKÝ, V. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-003-8.

MOLDAN, B. *(Ne)udržitelný rozvoj : ekologie – hrozba i naděje*. V Praze: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0769-7.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Jan Brabec, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 2. 3. 2017

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 3. 2017

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 15. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Udržitelný rozvoj venkova: případová studie Struhařov" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15. 03. 2017

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Mgr. Janu Brabcovi, Ph.D. za pomoc při tvorbě práce a Mgr. Dagmar Zajíčkové za poskytnutí cenných informací o Obci Struhařov.

Udržitelný rozvoj venkova: případová studie Struhařov

Souhrn

Hlavním tématem této práce je samotné formování principů a myšlenky udržitelného rozvoje. Ten prošel vlivem historického vývoje zásadními změnami a z různých myšlenkových směrů vykryštoval v současný mezinárodně obecně přijímaný pohled na problematiku. Nejlépe se tyto principy aplikují právě na ty nejmenší územní celky, tedy obce. A to z hlediska plnění tří základních pilířů udržitelného rozvoje. Práce analyzuje vývoj a rozvoj obce Struhařov. Zároveň porovnává, jak je v této obci naplňován samotný koncept udržitelného rozvoje. Je analyzována současná situace z pohledu zmiňovaných pilířů. Pro zhodnocení ekonomické situace je využita finanční analýza. Činnosti obce vzhledem ke krajině, starání se o ni a její ochraně vypovídají o úrovni naplňování ekologického rozvoje. Způsob, jakým se snaží obec starat o své obyvatelstvo a svůj sociální kapitál je zásadní pro zhodnocení sociální situace obce z hlediska trvale udržitelného rozvoje.

Klíčová slova: udržitelný rozvoj, ekologický pilíř, ekonomický pilíř, sociální pilíř, sociální kapitál, venkov, obec, Struhařov

Sustainable Countryside: Case study Struhařov

Summary

The main theme of this thesis is sustainable development, it's forming principles and ideas. Sustainable development had to go through many fundamental changes and different schools of thought due to the historical events and finally crystallized in the current generally accepted international view on the issue. The best way to implement these principles is to try apply them on the smallest territorial units, ie municipalities. In hand to hand with the fulfillment of the three pillars of sustainable development. The thesis analyzes development and community development of Struhařov. At the same time it compares, how considerably is concept of sustainable development being fulfilled. It analyzed the current situation in terms of the aforementioned pillars. To evaluate the economic situation financial analysis is used. Community activities with respect to the landscape, taking care of it and protect it speak about the level of implementation of environmental development. The way this municipality is trying to take care of its population and its social capital is essential for assessing the social situation of the municipality in terms of sustainable development.

Keywords: sustainable development, ecologic pillar, economic pillar, social pillar, social capital, rural area, municipality, Struhařov

Obsah

1 Úvod	10
Cíl práce a metodika	11
1.1 Cíl práce	11
1.2 Metodika	11
2 Teoretická východiska	12
2.1 Princip udržitelného způsobu života v minulosti	12
2.2 Vztah udržitelného rozvoje a vývoje v zemědělství	14
2.3 Ekonomického růst a devastace přírody	16
2.4 Životního prostředí a světové snahy o jeho zlepšení	18
2.4.1 Evropské aktivity za účelem zlepšení životního prostředí.....	21
2.5 Pojem udržitelného rozvoje a jeho aspekty.....	23
2.5.1 Ekologický pilíř.....	24
2.5.2 Sociální pilíř	25
2.5.3 Ekonomický pilíř.....	25
2.6 Cesta k trvale udržitelnému rozvoji	26
2.6.1 Koncepce trvale udržitelného rozvoje.....	26
3 Vlastní práce	28
3.1 Představení obce.....	28
3.2 Rozloha	29
3.3 Klimatické podmínky.....	29
3.4 Historie obce	29
3.5 Struktura obyvatelstva a sociální kapitál.....	31
3.5.1 Vývoj počtu obyvatel obce Struhařov.....	31
3.5.2 Struktura vzdělanosti obyvatelstva	33
3.5.3 Ekonomická aktivita obyvatel.....	34
3.5.4 Bytová politika obce	35
3.5.5 Občanská vybavenost obce	37
3.6 Ekonomický vývoj	38
3.6.1 Finanční analýza	38
3.6.2 Analýza příjmů.....	38
3.6.3 Analýza výdajů	40
3.6.4 Saldo příjmů a výdajů obce.....	42
3.6.5 Ukazatele finanční analýzy	43
3.6.6 Dotace	45
3.6.7 infrastruktura.....	47

4	Udržitelný rozvoj v obci Struhařov	48
4.1	Ekologický pilíř.....	48
4.2	Sociální pilíř.....	49
4.3	Ekonomický pilíř.....	50
5	Závěr	51
6	Seznam použitých zdrojů:	52
7	Přílohy	54

Seznam grafů:

Graf 1:	Počet obyvatel obce Struhařov 2006-2016.....	32
Graf 2:	průměrný věk obyvatel obce Struhařov 2006-2016	33
Graf 3:	Struktura vzdělanosti obce Struhařov v r. 2011	34
Graf 4:	Ekonomická aktivita obyvatel obce Struhařov v r. 2011	35
Graf 5:	Počet domů v obci Struhařov 1991-2016.....	36
Graf 6:	Počet dokončených bytů v obci Struhařov 2004-2016.....	36
Graf 7:	Příjmy obce Struhařov v letech 2010–2016	39
Graf 8:	Struktura příjmů obce Struhařov 2010-2016.....	40
Graf 9:	Výdaje obce Struhařov 2010-2016.....	41
Graf 10:	Struktura výdajů obce Struhařov 2010-2016.....	42
Graf 11:	Saldo příjmů a výdajů obce Struhařov 2010-2016.....	43
Graf 12:	Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům v obci Struhařov 2011-2015.....	44
Graf 13:	Celková likvidita obce Struhařov 2011-2015.....	45
Graf 14:	Získané dotace v období 2003-2016	46

1 Úvod

Nedaleko Prahy lze nalézt obec Struhařov. Ta prošla během poslední desítky let zásadním rozvojem. Jeho vlivem se z malé vesničky stává cíl řady lidí, a to nejen jako vhodné místo pro procházku po malebné krajině, ale i jako místo, kde si lidé vybírají strávit velkou část svého života a usadit se tam. Jedním z důvodů je velká investiční činnost obce v posledních letech, kdy byla postavena kanalizace, vodovod, kompostárna či čistička odpadních vod. Otázkou však je, jestli tento rozvoj není vykonáván na úkor toho nejcennějšího, co máme, tedy přírody samotné.

Cíl práce a metodika

1.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jak obec Struhařov v současnosti naplňuje principy udržitelného rozvoje. Dále ukázat, jak změna lidského vnímání přírody ovlivnila současnou situaci, a jak ovlivňuje činnosti obce vzhledem k budoucnosti. „Jakým způsobem je dosahováno v obci v současnosti rozvoje?“ je hlavní otázkou této práce. Za doplňující otázky byly zvoleny „Je tento současný růst v souladu s principy udržitelného rozvoje?“ a „Jaká je budoucnost obce vzhledem k současné situaci?“. Jako dílčí cíl bylo zvoleno představení historického vývoje, který vedl k vzniku mezinárodně přijímaných principů a koncepcí naplňování samotného udržitelného rozvoje.

1.2 Metodika

K získání informací o vývoji vztahu člověka a prostředí, vzniku pojmu udržitelného rozvoje a jeho koncepcí a principů bude využita především metoda studia dokumentů. Tato metoda je použita i v praktické části, kde slouží k získání informací o historii a současném dění v obci Struhařov. V praktické části je využita i kvantitativní metoda analýzy časových řad, pomocí níž je zkoumána struktura obyvatelstva a na základě finanční analýzy, vyhodnocena současná ekonomická situace v obci. Za účelem potvrzení sekundárních informací a za účelem lepšího dokreslení současné situace v obci, jsou v rámci mapování terénu pořízeny fotografie míst a objektů, které jsou v práci zmiňovány.

2 Teoretická východiska

V této části je analyzován vliv člověka, jeho činností a jeho vývoje, na přírodu a životní prostředí jako takové. Pohled člověka na chápání světa, přírody, jejích zdrojů a její podstaty prošel v minulosti zásadními změnami. K pochopení samotných principů udržitelného rozvoje je potřebné všechny tyto vývojové změny uvést do historického kontextu.

I v dnešní době se pohled na způsob toho, jak dosáhnout udržitelného rozvoje, může výrazně lišit. Za zásadní lze považovat koncept, ke kterému bylo dosaženo na mezinárodní úrovni, tudíž je popsán jeho výklad, jak by mělo být udržitelného rozvoje dosaženo. V závěrečné části je přiblížena koncepce udržitelného rozvoje a její tři hlavní pilíře a cesta k jejich naplňování.

2.1 Princip udržitelného způsobu života v minulosti

Po dlouhou dobu se přítomnost lidí na této planetě výrazně neprojevovala. Člověk byl jen jedním z živočišných druhů, tudíž zaujímal podobné postavení jako kterýkoliv jiný druh primátů či šelem. Zásadním se stal až objev užívání ohně a jeho vztah k ekosystému. Tento moment zásadně ovlivnil celou biosféru. Výsledkem se staly především rozsáhlé plochy travních ekosystémů. Vypalováním původních porostů vznikla většina savan. Zásadně pozměněny byly vlivem vypalování i lesní porosty. Všechny tyto zásahy do přírodních ekosystémů měly společný cíl, a to obstarání potravy.

V pozdní fázi kamenné dosáhla lidská kultura takové úrovně, že byla schopna realizovat první velkou revoluci v dějinách lidstva a zároveň i další stěžejní událost v historii zemské biosféry – revoluci spojenou se vznikem zemědělství. Člověk se díky zavedení zemědělství mohl zásadně vydělit a odlišit od přírody a mohl začít žít svým specifickým lidským životem. Chov zvířat se stal podstatně výhodnějším, než lov a že systematické setí pšenice a ječmene usnadňuje získávání výživných obilných zrn.

Zavedení zemědělství jako takového mělo zásadní vliv na zvyšování lidské populace především díky přebytkům jídla. Zapříčinilo též ústup původních společenství doby kamenné, ty totiž nebyly schopny obstarávat si jídlo stejným způsobem, jako společenství zemědělská. Člověk v této době ještě pro přírodu a ekosystém nepředstavoval v podstatě žádnou zátěž, a to především proto, že v přírodě stále bez větších problémů

docházelo k tzv. cyklickému metabolismu. Cyklický metabolismus lze dle Moldana (2003, str. 12) vnímat jako určitý kruhový typ výměny látek, který je typický především pro přírodní ekosystém. Při zavedení zemědělství vznikl tzv. agro-ekosystému.

„Agro-ekosystém je tvořen komplexem zemědělských pozemků (včetně půdy dočasně ponechané ladem), kulturními i přirozenými rostlinami, dobyt看em a lidským sídlištěm se všemi zařízeními.“ (Moldan, 2003, str. 13)

Tento agroekosystém má v určitých případech podobné vlastnosti jako přirozený ekosystém: je relativně stabilní a vyvážený, je druhově bohatý, má zanedbatelné látkové výstupy a vstupy, protože zemědělské přebytky bývají minimální. Systém je „poháněn“ pouze sluneční energií, kterou zachycují zelené rostliny, uvnitř ekosystému probíhá látkový cyklus, který je téměř uzavřený a zároveň relativně rychlý. V agro-ekosystému totožně jako v původním ekosystému nejsou z kvantitativního hlediska významné odpady, akumulace popřípadě přebytky, také neexistuje nedostatek surovin: sám pojem odpady nebo přebytky v tomto kontextu postrádá smysl.

Zásadní význam z hlediska vývoje biosféry měl vývoj v období 16. století v Evropě. Sílicí koloniální mocnost Anglie začala trpět zásadním nedostatkem dřeva, jenž bylo zapotřebí pro nespočetné účely. Ale místo toho, aby se ekonomika mladé mocnosti z nedostatku životně důležitého materiálu zhroutila, došlo naopak k nové převratné události: dřevo se postupně přestalo používat jako palivo. V této funkci ho zastoupilo kamenné uhlí. Za krátké období sto padesáti nebo dvou set let se uhelná technologie rozvinula ke značné dokonalosti a používání uhlí jako levného zdroje energie i výhodné suroviny pro některá klíčová odvětví - například pro výrobu železa - se mohutně rozšířilo.

Až do začátku 16. století se ekonomika, založená na agroekosystémech, úplně obešla bez masivního přísunu energie. Kulturní a civilizační úroveň nebyla až dosud v žádné korelaci s výrobou a spotřebou energie. Srovnáme-li spotřebu energie se silou lidských svalů, můžeme odhadnout, že od počátku neolitu až do této doby každý člověk v průměru „zaměstnával“ nejvýše dva, tři „energetické otroky“ - ekvivalenty své vlastní síly a výkonnosti. Byl to tažný dobytek, vítr, jenž foukal do plachet lodí, voda pohánějící mlýn a dřevo, jímž se topilo v krbu nebo peci. (Moldan, 2003) Dostatek levné energie, jejímž zdrojem bylo uhlí, znamenal naprosto zásadní převrat v dosavadním technickém a ekonomickém rozvoji, a právě tato skutečnost umožnila obrovský rozmach techniky v době těsně následující. Tento proces, který je označován jako průmyslovou revoluci,

dospěl k vrcholu v Anglii okolo roku 1750. Na jeho začátku agro-ekosystémy tvoří páteř ekonomického systému. Na vrcholu průmyslové revoluce vidíme nový jev, který se z tohoto systému zřetelně vymyká: průmysl. Na rozdíl od metabolismu cyklického se zde poprvé již poprvé můžeme setkat s tzv. metabolismem, který je založen na jednosměrném proudu.

Ten lze charakterizovat tím, že jsou potřebné suroviny, materiály a energie, které zpravidla jen částečně využívá a přeměňuje je na finální výrobky, jež jsou určeny k užití. V momentě, kdy zmiňované výrobky ztratí svou užitkovou funkci, přeměňují se vždy na odpad. Odpady přitom vznikají v každé fázi celého postupu ve formě nepotřebných látek, odpadních vod, exhalací. Surovinou jsou látky i zdroje energie; výrobkem mohou být nejrůznější předměty nebo jiná forma energie; užití je rovněž mnohostranné. Stejně tak termín odpad je pojat velmi široce: jde o odpady tuhé, tekuté, plynné rozmanitého složení i o odpadní druhy energie v nejrůznější formě. V reálných případech je tento energicko-materiálový tok zpravidla velice složitý a komplikovaný a často je obtížné v detailu jej vystopovat. V určitých případech mohou být přítomny i úseky cyklické povahy, ty jsou většinou ale kvantitativně nevýznamné. Tudíž vzniká zásadní problém: Na jedné straně je třeba zajistit dostatečné množství surovin a na straně druhé je potřebné se nějak vypořádat se vzniklými odpady.

Teprve ve srovnání s tímto metabolismem průmyslového typu, který je charakterizován jednosměrným proudem, zcela jasně vynikne přednost cyklického metabolismu. Právě tímto se nejzásadněji liší metabolismus jednosměrného proudu od přirozených ekosystémů i agro-ekosystémů. To je patrné v měřítku místním, regionálním i globálním, kde žádné odpady nevznikají.

2.2 Vztah udržitelného rozvoje a vývoje v zemědělství

Průmysl existuje už nejméně tři sta let. Až do posledních tří nebo čtyř desetiletí však vedle sektoru průmyslového existoval sektor zemědělský, kde starý typ agro-ekosystému v principu nerušeně fungoval. Zemědělství se ovšem vyvíjelo nejen technicky, ale i z hlediska metabolického: velikost vstupů a výstupů se vzhledem k vnitřnímu cyklu neustále zvětšovala. Zemědělství produkovalo stále více přebytků a stávalo se závislejším na dodávaných „surovinách“ v různých formách: šlechtěných osivech a sadbách, mechanizačních prostředcích, pohonných hmotách. Přesto však můžeme konstatovat, že

podstata starého agro-ekosystému s určujícím cyklickým charakterem metabolismu zůstala zachována.

Kvalitativní zlom nastal až v polovině 20. století, kdy postupně převládla zemědělská velkovýroba průmyslového typu. Velikost energo-materiálových vstupů a výstupů převýšila velikost vnitřního, cyklického metabolismu, a v posledních fázích byl navíc tento vnitřní metabolismus do značné míry úplně odbourán. Zemědělství moderní nemá v podstatě nic společného s agro-ekosystémem, jenž fungoval deset tisíc let. Vyvážený a téměř uzavřený oběh látek mezi polem, stodolou, statkem a hnojištěm byl zaměněn za metabolismus průmyslového typu, charakterizovaný jednosměrným proudem: do systému vstupují umělá hnojivá, komplikované stroje, jež pracují stále více mimo pole (sušičky, výrobní krmných směsí apod.), pesticidy a jiné chemikálie, krmivá z nejrůznějších, často vzdálených zdrojů. Dnešní zemědělství potřebuje též velmi mnoho energie, zejména ve formě paliva pro traktory a jiné stroje.

Látkovými výstupy ze systému jsou nejen žádané zemědělské produkty, ale i zbytky umělých hnojiv, rezidua pesticidů, odpady z velkochovů a spousta dalších nepříjemných látek, někdy dokonce i nepoužitá část vyprodukovaných plodin. Protože naprostá většina produktů se nekonzumuje přímo na místě, v rámci ekosystému, stává se úroda surovinou pro jiný druh průmyslu, pro průmysl potravinářský, který opět produkuje odpady, jen zčásti využívané. A obtížný odpad je konečně výsledkem i finálního zpracování a vlastního konzumu.

Jedním z nedílných způsobů národního hospodářství se tedy stávají komplexy zemědělskoprámyslové, které nahradily předešlé agro-ekosystémy. Tento nově vzniklý způsob lze vnímat jako po všech stránkách výkonnější, zvláště když přihlídneme k produktivitě lidské práce. Těsně před nástupem průmyslového typu zemědělství byly přebytky tak malé, že mimo agro-ekosystém se mohlo uživit jen asi stejné množství lidí jako v jeho rámci. (Moldan, 2003) To znamená, že každý zemědělec uživil v průměru nejvýše jednoho městského člověka, který se přímo ani nepřímo nezaměstnával výrobou potravin, většinou ale daleko méně. V nejvyspělejších státech užívá dnes jeden zemědělský pracovník až padesát osob, které se mohou zabývat něčím jiným.

Je zřejmé, že právě tato podstatně vyšší produktivita lidské práce je základem rychlého společenského vývoje posledních staletí a desetiletí. Avšak fungování takového lidského systému díky masivním vstupům látek, především energie čerpané z

vyčerpatelných zdrojů, musí kalkulovat s neméně masivní produkcí odpadů. Díky tomu lze z dlouhodobého hlediska vyloučit stabilní funkci tohoto systému na rozdíl od všech ekosystémů přírodních, které ani nekonsumují neobnovitelné suroviny, ani neplodí obtížné odpady.

2.3 Ekonomického růst a devastace přírody

Za současnými ekologickými problémy lze hledat společného jmenovatele. Je to především princip využívání prostředí, jenž je svými zdroji omezené k ekonomickému růstu.

Dle Kellera (2005, str. 23) je možné využívat jako ukazatel ekonomického růstu vývoj globálního oteplování planety. Každoročně je do atmosféry uvolňováno téměř 6 milionů tun oxidu uhličitého. To je způsobeno především výpary, které vznikají především při spalování nafty, zemního plynu a uhlí. Tyto fosilní paliva slouží jako pohonná hmota pro realizaci ekonomického růstu. Za největší producenty těchto emisí lze považovat Spojené státy americké.

Na redukci ozonové vrstvy se nejvýrazněji podílí freony a další podobné chemikálie, které byly vyvinuty s jediným cílem, a to zvýšit hospodářskou prosperitu. Tyto chemikálie jsou přes veškeré snahy stále ve velkém produkovány. Zvýšený průnik ultrafialového záření ohrožuje všechny živočichy, ale čtyři pětiny obyvatel planety se bez těchto látek obejde. Mnoho vyspělých zemí podepsala řadu dohod, jež měly za úkol radikálně snížit výrobu látek poškozujících ozonovou vrstvu. Realita byla ale taková, že tyto dohody pouze zapříčinily, že produkce freonů se přemístila do zemí, kde dohoda o ochraně ozonové produkce podepsána nebyla.

Zásadní snižování ploch tropických pralesů lze vnímat pouze jako důsledek skutečnosti, kdy samotné tempo ekonomického růstu je podstatně rychlejší, než jsou možnosti regenerace obnovitelných zdrojů. Díky tomu se tempo úbytku pralesů stále zrychluje.

„Jestliže počátkem osmdesátých let mizelo z povrchu planety přibližně „pouze“ deset milionů hektarů tropických Pralesů ročně, pak v roce 1990 to bylo již 17 milionů hektarů. Pralesy jsou mýceny ve velkém pro komerční účely a pro potřeby vysokého, leč krátkodobého zisku.“ (Keller, 2005, str. 29)

Cílení na neustálý ekonomický růst se tedy dostává do zásadního rozporu se vztahem k přírodním zdrojům a životnímu prostředí. Výrazné redukování rostlinstva zvyšuje podíl oxidu uhličitého v ovzduší, tím pádem se zrychluje i průběh skleníkového efektu. Tato situace má vliv na vývoj dalšího rostlinstva a zároveň je zvyšována pravděpodobnost plošných požárů, díky tomu, že vegetace je vyschlá. V následku na zvyšování intenzity ultrafialového záření, je čím dál více ohrožován zbytek rostlinstva a planktonu. To přinese jen další zvýšení podílu oxidu uhličitého v ovzduší a v návaznosti snížení podílu kyslíku. Díky tomu bude opět zrychlen skleníkový efekt, jenž zvýší intenzifikaci požárů a v návaznosti na to bude následovat další úbytek ozonové vrstvy.

Tento zřejmý fakt je většinou ideologů, kteří se zabývají ekonomickým růstem, opomíjen. Všechny zmiňované události není vzhledem k trvale udržitelnému rozvoji, na místě přehlížet. Značný vliv na postupující erozi půdy a na šíření pouští má z velké části i přechod k pěstování monokultur. Ten byl v minulosti v těchto chudých oblastech využíván kolonialisty. V současnosti jsou díky materiální „pomoci“ od mezinárodních bank tyto země nuceny se navracet k tomuto způsobu zemědělství, aby byly schopny splácet vzniklé dluhy. (Keller, 2005)

Ekonomický růst v současnosti staví na principech toho, že příroda je méně cenná nežli uměle vyrobené věci. Jen při popření tohoto principu je možné realizovat tzv. „ekologické účetnictví“, to znamená v podstatě, že k cenám výrobků je též přičítána cena částí přírody, která je při získávání surovin ničena.

„V současné době lidstvo ničí denně kolem 140 rostlinných a živočišných druhů. Tento masakr růstu se odehrává opět především jako součást ničení rovníkových pralesů. Právě v nich se vyskytují dvě třetiny známých druhů rostlin, 80 procent druhů hmyzu, 90 procent žijících primátů. Také tyto ztráty by bylo nutné započítat do nákladů, jež si provozování ekonomického růstu vyžaduje.“ (Keller, 2005, str. 29)

Je potřebné též přihlédnout k prostému faktu, že díky průmyslu se musí lidská populace, příroda a koneckonců i životní prostředí vypořádat s velkým množstvím odpadů, které výrazně zamořují moře, řeky i půdu. Často jsou tyto odpady přemísťovány do rozvojových zemí, kde se s nimi podobným způsobem vypořádat nemohou.

Dle Kellera (2005, str. 33) je patrné, že ekonomický růst lze realizovat pouze, když bude přistoupeno na to, že ty výdaje, které se vážou k samotné přírodě, jednoduše nemohou být v celkové hodnotě zapláceny. Z jeho pohledu žije díky průmyslovému růstu

současná generace na úkor generací budoucích. Nejvíce je to patrné u dopravy a transportu věcí, který není splácen případně v podstatě vůbec. Tuto oblast lze vnímat jako ekologicky nejnáročnější a konečným důsledkem i způsobující největší znečištění. Z hlediska ekonomické a politické centralizace, je transport možné vnímat jako předpoklad i důsledek růstu této oblasti. I zde by bylo potřebné, aby se do ceny této činnosti projevil i náš dluh vůči přírodě. A to nejen z pohledu znečištění životního prostředí, ale i z pohledu spotřebovávání zdrojů, jenž jsou pro činnost této oblasti potřebné.

V případě promítnutí těchto skutečností do nákladů na samotnou dopravu a transport, by bylo nutné, aby se současná centralizovaná politika a ekonomika oprostila od myšlenky nekončícího ekonomického růstu. Zároveň by musela proběhnout výrazná decentralizace těchto dvou oblastí. To se ale jeví jako velmi nepravděpodobné a spíše stále budou zachovány nynější centralizované systémy. Za tohoto předpokladu je patrné, že budou stále dluhy vůči přírodě ve velké míře ignorovány. V budoucnosti je ale možné, že toho povede až k samotnému zhroucení těchto systémů a tomu předcházejícímu prodražování ignorování těchto skutečností.

Keller zastává názor (2005, str. 23), že současný princip centralizované společnosti jednoduše není schopen platit tyto skutečné náklady na centralizaci. V případě, že by je chtěla začít platit, následovalo by ekonomické zhroucení. V případě, že je platit nebude, bude následovat zhroucení přírody. Toto tvrzení je v zásadním rozporu s tím, co bylo tvrzeno například na konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiru v roce 1992, kde se zúčastněné země shodly na tom, že hospodářský růst musí pokračovat, ale především díky kvalitativnímu rozvoji, který povede ke zvýšení lidského blahobytu a zvýšení kvality prostředí.

2.4 Životního prostředí a světové snahy o jeho zlepšení

Na mezinárodní úrovni se o konceptu ochrany přírody začalo jednat především díky zvýšenému zájmu veřejnosti, který vznikl kvůli závažným zjištěním vědců. Za první významnou mezinárodní konferencí, jež se tomuto téma věnovala, lze považovat Stockholmskou konferenci konanou v červnu 1972. Na té se do čela snah o odvrácení a nápravu případné ekologické krize postavila OSN. Zde též byly definovány nejzávažnější ekologické problémy. Byly to především:

- redukování biologického bohatství planety.

- neudržitelné tempo využívání neobnovitelných a obnovitelných zdrojů,
- přílišná produkce tuhých, plyných a tekutých odpadů,
- narušování životodárných planetárních systémů,

(Moldan, 2003, str. 23 - 25).

Konečným výsledkem se stalo zřízení tzv. Programu OSN pro životní prostředí (UNEP). V souvislosti s tím v jednotlivých zemích vznikly orgány a ministerstva přímo určena pro řešení této problematiky, zároveň byly určeny limity, standardy a zákazy. Nápravná opatření měla nejčastěji tuto podobu: zřizování čističek odpadních vod a rozličných filtračních zařízení u zdrojů znečištění. Jednalo se velmi rychlé a potřebné řešení a též přineslo kýmžené výsledky. Devastace prostředí však stále sílila a bylo patrné, že jen technická opatření k řešení důsledků nastalých činností zhoršujících stav životního prostředí člověka, jako taková nestačí.

V roce 1972 byla vydána kniha Meze růstu, která poukazovala na exponenciální provázanost růstu hospodářství a zamořování životního prostředí. V té době platila těsná úměrnost mezi spotřebou energie a velikostí produkce, křivka produkce odpadů stoupala souběžně s křivkou růstu hospodářství. V této publikaci bylo nastíněno řešení této problematiky spojené s tzv. teorií nulového růstu, ta však byla na mezinárodní úrovni razantně odmítnuta a vnímána jako nerealistická a nežádoucí (Moldan, 2003).

Valné shromáždění v roce 1983 zřídilo tzv. Světovou komisi pro životní prostředí a rozvoj. Jejím hlavním úkolem bylo prozkoumat vzájemný vztah hospodářského růstu s ochranou životního prostředí a přijít s účinnějším způsobem řešení nastalé situace. V roce 1987 je vydána právě touto komisí závěrečná zpráva nazývaná Naše společná budoucnost. Výsledek je definován tak, že ekonomický rozvoj se za žádných okolností nesmí zastavit, řešení nastalé situace naopak lpí v jeho urychlení. Zásadní je ale změna jeho dosavadní podoby: rozvoj musí být trvale udržitelným. (Moldan, 2003, str. 23 - 25).

V Roce 1985 je ve Vídni uzavřena Světová úmluva o ochraně ozonové vrstvy. Roku 1987 je v Montrealu podepsán protokol, v kterém se země zavázaly postupně omezovat používání freonů a podobných látek. Situace ale byla ještě podstatně vážnější, tudíž byly sjednány ještě dodatky, jmenovitě Kodaňský, Montrealský, Londýnský a Pekingský. Byly též zavedeny rozličné koncové technologie a započala spolupráce průmyslových firem s ekology. To mělo výrazný vliv na to, že se podařilo určité negativní vlivy zpomalit, konečný efekt i přesto nebyl dostatečně výrazný.

Na konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiru roku 1992 byl definován princip tzv. předběžné opatrnosti, který má následující znění: „Státy musí za účelem ochrany životního prostředí přijímat podle svých schopností preventivní přístupy. Tam, kde hrozí vážná nebo nenapravitelná škoda, nesmí být nedostatek vědecké jistoty zneužit pro odklad účinných opatření, která by mohla zabránit poškození životního prostředí“ (Moldan, 2003, str. 25). Hlavní cíl této konference byl vytvořit dohodu o tom, jak má udržitelný rozvoj vypadat v různých zemích, a to především v těch rozvojových. Zúčastněné země se shodly, že hospodářský růst musí pokračovat. Rozdíl byl v tom, že růst neměl pokračovat díky kvantitativnímu růstu materiální spotřeby a výroby, ale díky kvalitativnímu rozvoji, který povede ke zvýšení lidského blahobytu a zvýšení kvality prostředí.

Na základě této konference vznikl tzv. program Agenda 21 – kde je popsáno, jak čelit neudržitelné situaci životního prostředí. Tento program byl rozdělen a měl 40 kapitol a 4 části:

- První část se věnovala změnám vzorců spotřeby a výroby.
- Druhá část popisovala principy ochrany atmosféry, biodiverzity, zemědělství a rozvoji venkova, lesům, využívání pevninských zdrojů, vodním zdrojům, růstu pouští a suchu a toxickým a radioaktivním odpadům.
- Ve třetí části byly určeny organizace, jež chce Agenda 21 oslovit. Vlády a parlamenty, nevládní organizace a představitelé místních samospráv
- V Poslední části je popsáno řešení, jakým způsobem tyto zásady realizovat (finančním zdrojům, vědeckému výzkumu, technologiím, budování institucí, vzdělání, účasti veřejnosti, mezinárodnímu právu, informacím a jejich přenosu).

V roce 1997 se konalo Zvláštní zasedání Valného shromáždění OSN v New Yorku, hlavními tématy řešenými na této konferenci, byly:

- integrace celkové environmentální, hospodářské, sociální a rozvojové politiky,
- lidská populace, její růst a zdraví populace,
- rozvoj podstatných hospodářských odvětví, která jsou spojena s čerpáním přírodních zdrojů,
- problémy související s životním prostředím, například: přírodní katastrofy, zdroje sladké vody, znečištění lesů, oceánů a s tím spojeným úbytkem organismů.

(Moldan, 2003, str. 27)

Na této konferenci se již objevují opatření, která jsou konkrétní pro určitá území a odvětví. Zúčastněné země se shodly na tom, že mimo hospodářské odvětví, lze samotné myšlenky trvale udržitelného rozvoje nejefektivněji praktikovat právě v obcích.

V roce 1997 byla vytvořena v japonském Kjótu Rámcová úmluva o změně klimatu, v ní se velké množství zemí zavázalo k významnému snížení emisí. Proti této úmluvě však razantně vystoupily zástupci automobilového a ropného průmyslu především z USA a Japonska.

Ve finále se zavázala většina zúčastněných zemí k výraznému snížení emisí. Též byl schválen dodatek o obchodu s emisemi. I přes tento malý úspěch se úmluvu setkala s odporem ze strany radikálnějších zelených skupin (Moldan, 2003).

V roce 2015 byla konána Klimatická konference v Paříži. V rámci Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu, byla přijata 12. prosince 2015 tzv. Pařížská dohoda. Ta navazuje na Kjótský protokol a celkem 194 členských zemí se zavazuje k výraznému snížení emisí.

2.4.1 Evropské aktivity za účelem zlepšení životního prostředí

Snahy o zlepšení, nebo alespoň rozšiřování koncepce zlepšení stavu životního prostředí a trvale udržitelného způsobu rozvoje byly v Evropě více než patrné. Již v Maastrichtské smlouvě vydané roku 1992 byl učiněn udržitelný rozvoj jedním z dlouhodobých cílů Evropské unie. Dále tato problematika byla řešeno o rok později v Bílé knize o hospodářském rozvoji, zaměstnanosti a konkurenceschopnosti, kde byla věnována udržitelnému rozvoji jedna celá kapitola. (Moldan, 2003, str 33)

Amsterodamská smlouva z roku 1999 pak určuje jako jeden z cílů evropského společenství právě dosažení harmonického, vyváženého a udržitelného rozvoje ekonomických aktivit.

Již v roce 1997 se EU zavázala do roku 2002 vypracovat „národní“ strategii pro udržitelný rozvoj. V roce 2001 byla komisí vydána Strategie Evropské unie pro udržitelný rozvoj, ta byla projednávána v rámci zasedání Evropské rady v Goteborgu. Její realizace byla ale problematická, jelikož trpěla mnoha řídicími nedostatky. Problematický byl především nejednoznačný vztah k Lisabonské strategii pro růst a zaměstnanost, jenž získala podstatně vyšší politickou prioritu (Moldan, 2003).

Po odmítnutí ústavy EU v roce 2005 nastala politická a institucionální krize. Ta zatlačila strategii udržitelného rozvoje až na samotný konec řešených politických programů. Obnovená strategie pro udržitelný rozvoj byla Radou EU poté přijata až v roce 2006. Řešila především podrobná pravidla pro monitorování, sledování a samotnou implementaci. Mezi hlavní body patřilo:

- veřejné zdrav
- udržitelná doprava
- udržitelná spotřeba a produkce
- udržení a správa přírodních zdrojů
- změna klimatu a čistá energie
- sociální začleňování, demografie a migrace
- globální chudoba a výzvy udržitelného rozvoje

(Moldan, 2003, str. 43)

V Lisabonské smlouvě byl právní závazek EU k udržitelnému rozvoji jako jednomu z politických cílů dokončen. Od tohoto momentu je udržitelný rozvoj pravidelně uváděn jako základní cíl EU: v novém článku 3 Smlouvy o Evropské unii, v článku 11 Smlouvy o fungování EU, stanovujícím zásady integrace a v článku 21 Smlouvy o Evropské unii, jež se týká vnější činnosti Unie. Evropská Unie se tak stala právně vázanou k prosazování udržitelného rozvoje, a to nejen interně, ale zároveň i externě.

V roce 2008 byly dlouhodobé cíle, mezi které patří i udržitelný rozvoj, posazeny do ústraní vlivem hospodářská krize. V roce 2010 je nahrazena Lisabonská smlouva programem Evropa 2020. Ta reguluje enviromentální rozměr na účinné využívání zdrojů a energie. Řešení udržitelného rozvoje jde do ústraní a samotná politika budoucnosti udržitelného rozvoje v Evropské unii se zdá být nejistá a je reálně, že EU se vrátí opět do užšího zaměření na politiku v oblasti životního prostředí (Evropská komise, 2014, online)

„Za hlavní cíl strategie Evropa 2020 je dosahování hospodářského růstu, který je udržitelný, inteligentní a inkluzivní. Strategie zahrnuje pět ambiciózních cílů týkajících se zaměstnanosti, inovací, vzdělávání, snižování chudoby a také otázek změny klimatu a energetiky“ (Evropská komise, 2014, online).

2.5 Pojem udržitelného rozvoje a jeho aspekty

Pojem udržitelný rozvoj byl poprvé zřejmě použit v knize Meze růstu, ale v textech o urbanismu a architektuře se běžně začal užívat až na počátku 90. let 20. století. (Mezřický, 2005, str. 73)

V této době se ustálila dnes všeobecně přijímaná definice, nyní přejatá i do našeho stavebního zákona, podle níž udržitelný rozvoj uspokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožoval podmínky života budoucích generací. Udržitelný rozvoj území „spočívá ve vyváženém vztahu podmínek pro příznivé přírodní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území“ (§ 18 odst. 1 SZ).

Podle Mezřického (2005, str. 74) lze rozdělit udržitelný rozvoj na tři pilíře, a to sice ekonomický, sociální a ekologický. Cílem je, aby tyto tři pilíře fungovaly ve vzájemné symbióze. V praxi se však dostávají velice často do rozporu (např. výstavba dálnice versus ochrana přírody apod.).

Dá se tvrdit, že lesní hospodářství má snad nejdelší zkušenost s udržitelným hospodařením, jelikož téměř od svých začátků muselo kalkulovat s mnohočetností samotné funkce lesa. Právě tyto dlouhodobé a velmi cenné zkušenosti lesních hospodářů byly využity při zakládání různých institucí, které měly za úkol zajišťovat udržitelnost hospodaření s přírodním bohatstvím. Na základě různých předpisů a finančních nástrojů byla v 80. letech vytvořena ve velké části vyspělých zemí institucionální základna, jejíž účelem byla především ochrana přírody a s tím spojeného životního prostředí.

Daleko složitěji se naplňují principy udržitelného rozvoje v rámci socio-ekonomických zásad a principů. Často nastává rozkol mezi tím, co by si žádal princip ekonomické udržitelnosti, a mezi proměnlivými potřebami v oblasti sociální a tím, co je v zájmu investorů z ekonomického hlediska.

„Zatímco panuje shoda o hlavních indikátorech environmentálního pilíře udržitelného rozvoje, cíle ekonomického a sociálního pilíře jsou daleko méně jasné. Není například jasné, jaká míra růstu ekonomiky, konkurenceschopnosti či jaká míra nezaměstnanosti je udržitelná.“ (Mezřický, 2005, str. 78)

2.5.1 Ekologický pilíř

Z hlediska trvale fyzicky udržitelnost vývoje životního prostředí je zásadní, aby toky energie a materiálu splňovali tři podmínky:

- četnost samotného využívání obnovitelných zdrojů nesmí přesahovat rychlost jejich přirozené regenerace,
- četnost využívání neobnovitelných zdrojů nesmí přesahovat rychlost vytváření jejich trvale udržitelných obnovitelných náhrad,
- znečišťování životního prostředí nesmí přesahovat asimilační kapacitu životního prostředí

Současný vývoj moderní průmyslová společnosti ani jeden z těchto principů nenaplnuje. Na extenzivním využívání území pro různé stavby a na spotřebování neobnovitelných zdrojů, je současný ekonomický rozvoj z velké části založen. Tomu se snaží čelit různé instituce, ať už prostřednictvím různých legislativních opatření, směrnic Evropské unie a rozličných mezivládních dohod. Ty se soustředí především na ochranu životního prostředí. Výsledky těchto činností ale nemají tak zásadní vliv, jak je zamýšleno.

Převážně jsou tyto snahy vyvíjeny nejrozvinutějšími zeměmi. Paradoxní ale je, že právě tyto země většinou zatěžují nejvíce životní prostředí a využívají neobnovitelných a obnovitelných zdrojů v největší míře. Často to dokonce bývá na úkor méně rozvinutých zemí a regionů, kde právě tyto zdroje čerpají a zatěžují životní prostředí. (Keller, 2005, str. 29)

Cílek (2010, str. 73) považuje za nejzásadnější ekologické problémy v ČR kontaminaci všech složek životního prostředí, ubývání druhové rozmanitosti, nedokonalé vodní hospodářství a problematiku péče o půdu včetně eroze.

K prosazování principů ekologického pilíře udržitelného rozvoje v území, ať už v lokálním či regionálním měřítku, se používají především různé normativní nástroje. Většinou jsou určeny limity pro využívání určitých území v územním plánování. Ty mají za účel chránit přírodní prostřední. V Evropské unii byly tyto limity aplikovány například pomocí EECONET či NATURY 2000. Dále se principem ekologické udržitelnosti zabývala i Agenda 21.

2.5.2 Sociální pilíř

Cestou k trvale udržitelné sociální situaci je především nalezení adekvátní kombinace technologie, populace a kapitálu. To vše za podmínky, že životní úroveň populace bude z hlediska blahobytu a bezpečnosti adekvátní.

Rozměr sociální udržitelnosti je možné vyjádřit jako tzv. sociální soudržnost. Porovnat tuto sociální soudržnost je možné díky Rozvojovému programu OSN, který ji soustavně pro všechny své členy monitoruje a vytváří tzv. index lidského rozvoje. Jedná se vícerozměrný údaj, jenž je složen ze tří dílčích indikátorů, které mají stejnou významovou váhu:

- předpokládaná délka života při narození,
- přístup ke vzdělání (podíl gramotných v dospělé populaci a průměrná délka školního vzdělávání),
- hrubý produkt na obyvatele.

Díky poskytování podkladů pro tyto tři indikátory od členských zemí je umožněno OSN dlouhodobé sledování jejich vývoje. Z nich je patrných úzký vztah mezi zmiňovaným indexem lidského rozvoje, stabilitou demokratických institucí a intenzitou ekonomického rozvoje jako takového. Různá úroveň příjmu a rozdíly v předkládané délce života jsou hlavním důvodem, proč se v Evropě výsledky tohoto indexu liší.

2.5.3 Ekonomický pilíř

Ekonomický princip udržitelnosti je silně ovlivněn právě sociálním principem. V současnosti ekonomické vědy a jmenovitě ekonomická praxe řeší otázku, týkající se ekonomického růstu, kterého by bylo možné dosahovat trvale. Růst a rozvoj jsou z ekonomického pohledu vnímány často jako stejný termín. Z pohledu trvale udržitelného ekonomického rozvoje je potřebné, aby růst byl dosahován pomocí různých technologických a organizačních inovací, zvyšováním kvality, produktivity práce a všeobecné intenzifikace. Často je ale růstu dosahováno jen díky devastaci dalších přírodních zdrojů. Ve vyspělých zemích se stále intenzivněji prosazuje vývoj a aplikace technologií, které jsou šetrnější k životnímu prostředí a zároveň i z hlediska energetického a surovinového méně náročné

Zásadním problémem většiny ekonomických ukazatelů je, že se orientují pouze na růst, ale nekalkulují s ostatními činiteli, jako náklady a ztráty spojené s poškozováním

přírodních zdrojů. Jako příklad může posloužit v současné praxi nejčastěji využívaný makroekonomický ukazatel, tedy hrubý domácí produkt, jenž je využíván na národní i regionální úrovni. Ten slouží k vyčíslení ekonomické prosperity, k tomu využívá všechny činnosti, jež přispívají k ekonomickému rozvoji a zvýšení blahobytu. Nekalkuluje ale s faktem, že některé tyto ekonomické činnosti prokazatelně přispívají k zhoršení kvality prostředí i kvality života. Za takové lze považovat například: zbrojní průmysl, ekologicky nešetrný způsob zemědělského hospodaření či těžební průmysl.

2.6 Cesta k trvale udržitelnému rozvoji

Za trvale udržitelný způsob lze považovat jen rozvoj takový, který je schopen uspokojovat potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnost naplňování potřeb generací budoucích. Dle zprávy světové komise pro životní prostředí a rozvoj (1991, str. 48) zahrnuje tyto dva klíčové pojmy:

- pojem "potřeb", rozumí se zejména potřeb lidské společnosti, potřeb světové chudiny, které by měly mít nejvyšší prioritu
- pojem omezených možností působit na schopnost prostředí uspokojovat současné i budoucí potřeby, zejména možností daných stavem vědy, techniky a sociální organizace.

Cíle sociálního a hospodářského rozvoje lze realizovat jen když bude respektována životaschopnost rozvojových i průmyslových, s centrálním plánováním či tržním hospodářstvím. Interpretace těchto dvou koncepcí se se sice mohou lišit, ale přesto mohou být charakterizovány i společnými rysy: musí obecně přijímat základné principy udržitelného rozvoje a musí při tom stavět na široké a účinné strategické základny, jež bude zaručovat schopnost naplňování těch vytyčených cílů.

2.6.1 Koncepce trvale udržitelného rozvoje

Za nejzákladnější cíl rozvoje lze považovat samotné uspokojování lidských tužeb a potřeb. V současné době nejsou v rozvojových zemích naplňovány ani potřeby, které lze považovat za základní. Tato situace dává prostor k vzniku ekologických i jiných krizí. Předpokladem fungování trvale udržitelného rozvoje je, že právě tyto základní potřeby budou naplňovány u všech lidí.

Ve vyspělé společnosti mnoho lidí žije v podstatě nad ekologické možnosti přírodních zdrojů. Plyne to především z toho, že potřeby jsou kulturně a společensky podmíněné společností ve které žijeme. K efektivnímu fungování udržitelného rozvoje je zapotřebí, aby byly preferovány takové hodnoty, které z ekologického hlediska nepřekračují udržitelnou úroveň.

K dosažení plného potenciálu růstu je potřebné, aby tyto základní potřeby byly uspokojovány v celé populaci. Tam kde tyto základní potřeby naplňovány nejsou, je k z hlediska udržitelného rozvoje hospodářský růst nejpodstatnější. Jak je patrné v dnešní době, tak chudoba a vysoká výroba mohou vedle sebe koexistovat a díky tomu ohrožovat životní prostředí. Z toho důvodu je nezbytné, aby potřeby nebyly uspokojovány jen zvyšováním produkčních možností, ale zároveň i spravedlivým zajišťováním příležitostí pro všechny.

„Trvale udržitelný rozvoj lze v podstatě považovat za takový proces změn, při němž čerpání zdrojů, řízení výstavby, orientace rozvoje techniky i institucionální obměna probíhá ve vzájemném souladu a podněcuje současný i budoucí potenciál k uspokojování lidských potřeb a aspirací.“ (KORČÁK, BRUNDTLAND, VANĚK, 1991, str.49)

Svět musí rychle stanovit strategie usnadňující přechod států od současných, často destruktivních procesů růstu a rozvoje na cestu trvale udržitelného rozvoje. To bude vyžadovat změny politických přístupů ve všech zemích, změny přihlížející jak k vlastnímu vývoji země, tak k jejich vlivům na rozvojové možnosti ostatních států.

Koncepce trvale udržitelného rozvoje, dle Světové komise pro životní prostředí a rozvoj, vytyčuje tyto rozhodující cíle, které je zapotřebí uskutečňovat mnohostrannými cestami péče o prostředí a rozvoj:

- oživit růst;
- změnit kvalitu růstu;
- uspokojit základní potřeby, pokud jde o pracovní příležitosti, výživu, energii, vodu a hygienická zařízení;
- zajistit udržitelnou úroveň populace;
- uchovat a posílit základnu zdrojů;
- spojovat ekologická a ekonomická hlediska při rozhodování.

(KORČÁK, BRUNDTLAND, VANĚK, 1991, str.53)

3 Vlastní práce

V rámci této části práce jsou nejdříve popsány základní historické a současné informace o obci Struhařov. Dále jsou zpracovány údaje o struktuře obyvatelstva z různých úhlů pohledu. Následuje analýza ekonomického vývoje, a to jak v minulosti, tak i v současnosti. K vyhodnocení finančního zdraví obce byla využita finanční analýza.

3.1 Představení obce

Obec Struhařov se nachází v okrese Praha-Východ, od centra Prahy je vzdálena cca 30 km a od Říčán asi 10 km. K roku 2017 žije v obci 784 stálých obyvatel. Nachází se zde 316 obytných domů a 250 rekreačních objektů, takže během sezóny se počet obyvatel prakticky zdvojnásobí. Součástí obce je i několik chatových osad, „Zaječí“, „Štěrbárna“, „U Hřiště“, „Ve stráni“. Vlajku a znak obce lze dohledat v přílohách (viz Příloha 1, Obr. 1 a 2).

V roce 2000 se Struhařov stal jedním ze zakládajících členů sdružení obcí pod názvem Ladův kraj. Průběžným zdrojem informací o Ladově kraji je Informační středisko při Městském úřadě v Říčanech, vybavené písemnými informacemi, fotografiemi, kulturními přehledy.

Přímo v obci se nachází také rybníky, které ovšem nejsou určeny ke koupání, ale jsou využívány rybáři (viz příloha, foto 1). Struhařov bývá cílem mnoha turistů především pro své velké množství lesů, které leží v jeho bezprostředním okolí, v blízkosti se nalézají také jevanské lesy, jejichž součástí je Státní přírodní rezervace Voděradské bučiny. Toto všechno a absence průmyslových objektů v nejbližším okolí přispívá k tomu, že obec patří již od dvacátého století k vyhledávaným rekreačním místům.

Přehled o území obce si lze udělat z mapy (viz Příloha 1, Obr. 3).

3.2 Rozloha

Přes dvě třetiny katastrálního území tvoří lesní pozemky, společně s plochou orné plochy. Lesní pozemky se evidují dle různorodých způsobů využití jako plantáž dřevin nebo les s budovou. Co se týče vodních ploch, tak v obci jsou evidovány umělé nádrže, přirozené toky, umělé toky, ale největší část zabírají rybníky. Ostatní plocha je tvořena hřbitovem (viz příloha. Foto 2), manipulační plochou, neplodnou půdou, silnicemi, sportovní a rekreační plochou, zelení a ostatními komunikacemi. Podrobnější zpracování rozdělení půdních ploch je k dispozici v přílohách (viz Příloha, Tab. 1)

3.3 Klimatické podmínky

Klimaticky se jedná o oblast mírně teplou a mírně vlhkou. Klimatické poměry území charakterizují průměrné srážky a teploty. Srážkové a klimatické údaje jsou čerpány ze stanice Benešov /365 m.n.m./

Srážky jsou odváděny místními toky do řeky Sázavy. Samotným územím neprochází žádný větší tok. V katastru obce byly v minulosti provedeny meliorace a to ve značném rozsahu. Díky tomu se výrazně změnil charakter krajiny. Podmáčené louky byly odvodněním přeměněny na ornou půdu. Odvodňovací zásahy byly realizovány v letech 1961-86. V některých případech byla v pozdější době provedena rekonstrukce drenáže.

3.4 Historie obce

Předpokládá se, že název obce vznikl od činnosti zvané struhání šindelů, kterou se tehdy většina obyvatel obce zabývala. Dřevo pro výrobu šindelů se vyskytovalo v dostatečném množství v okolních hlubokých lesích, táhnoucích se až k Černému Kostelci.

První písemná zmínka o obci se datuje do roku 1397, kdy údajně zeman Mikuláš Bejček nechal do zemských desek zapsat koupí vsi Struhařov. Jeho zemanská tvrz se nachází v místech, kde se dosud říká „Na hradě“. Z některých materiálů lze soudit, že již před ním v obci sídlil pan Bohuněk ze Struhařova a pan Petr ze Struhařova. Ovšem až právě díky zemanovi Mikuláši Bejčkovi, se dostal Struhařov do všeobecného povědomí.

Roku 1406 je majitelkou tvrze Struhařov paní Ofka řečená Kravka ze Struhařova. Od ní v roce 1417 zakoupil tvrz za 134 kop grošů pan Bolech ze Struhařova. Po roce 1466

jméno pánů ze Struhařova mizí a tvrz s vesnicí kupuje pan Hroch z Cimburka a roku 1495 paní Ludmila.

Od roku 1500 spadal Struhařov spolu s dalšími 43 osadami k panství Komorní Hrádek a bylo tomu tak až do vzniku samosprávného zřízení v roce 1850. Tvrz ve Struhařově se uvádí jako pustá již roku 1525. V Rejstrech urburních z roku 1601 je zmiňován již zpustlý zámek Myšlín, zpustlá tvrz Struhařov a zpustlá ves Struhařovská.

Ze soupisu majitelů nemovitostí ve Struhařově z let 1785-1787 je patrné, že v těchto letech bylo ve Struhařově 27 majitelů nemovitostí, z toho 4 v Habru. K dispozici je i přesný soupis pozemků, které v této době do katastru obce patřily.

Rok 1850 znamenal zřízení obecních samospráv, tedy obecních úřadů. Zároveň byly založeny též politické okresy, které byly vedeny okresními hejtmanstvími. Struhařov byl v letech 1850-1869 součástí okresu Kostelec nad Černými lesy a poté až do roku 1950 okresu Český Brod.

V roce 1868 byl zahájen provoz filiální škola. Za školní budovou vznikl hostinec, který původně sloužil jako kovárna. Z dobových dokumentů lze zjistit, že v roce 1911 bylo evidováno celkem 114 dětí, to z kapacitního hlediska bylo neúnosné, a tak bylo rozhodnuto, že bude postavena nová školní budova. 27. října 1912 byla nová škola slavnostně otevřena za účasti c. k. okresního hejtmána pana Emila Chotaše. Tato škola byla v provozu až do června roku 1979, poté byla v rámci centralizace zrušena a žáci byli nuceni dojíždět do okolních obcí (převážně do Ondřejova).

Dvacátá léta 20. století lze vnímat jako velice plodné období z hlediska rozvoje obce. Nejenže se Struhařov stává díky své poloze významným rekreačním střediskem okolí Prahy, ale zároveň probíhá i četná výstavba rodinných vilek a vznikají i první chaty. V obci též panoval relativně čilý společenský ruch. Roku 1895 vznikl Sbor dobrovolných hasičů, od roku 1912 též ve Struhařově působí Obec baráčníků. Oba spolku svou činnost vykonávají do dneška. V roce 1933 byl oficiálně založen první fotbalový klub SK Struhařov, vznikly i další, dnes již neexistující společenské organizace jako byly Odbočka hospodářského sdružení českých křesťanských zemědělců a domkářů pro stát československý (zal.1909), Místní domovina domkářů a maloročníků (1925), Spolek pro okrašlování a ochranu domoviny (1937) nebo Dramatický spolek Eduard Vojan (1946).

Podle sčítání lidu v obci v roce 1850 trvale bydlelo 318 obyvatel, trvale obydlených domů bylo 56. V roce 1900 to bylo již 485 obyvatel a 72 domů. V současné době má Struhařov obyvatel již 630 a trvale obydlených domů je 250.

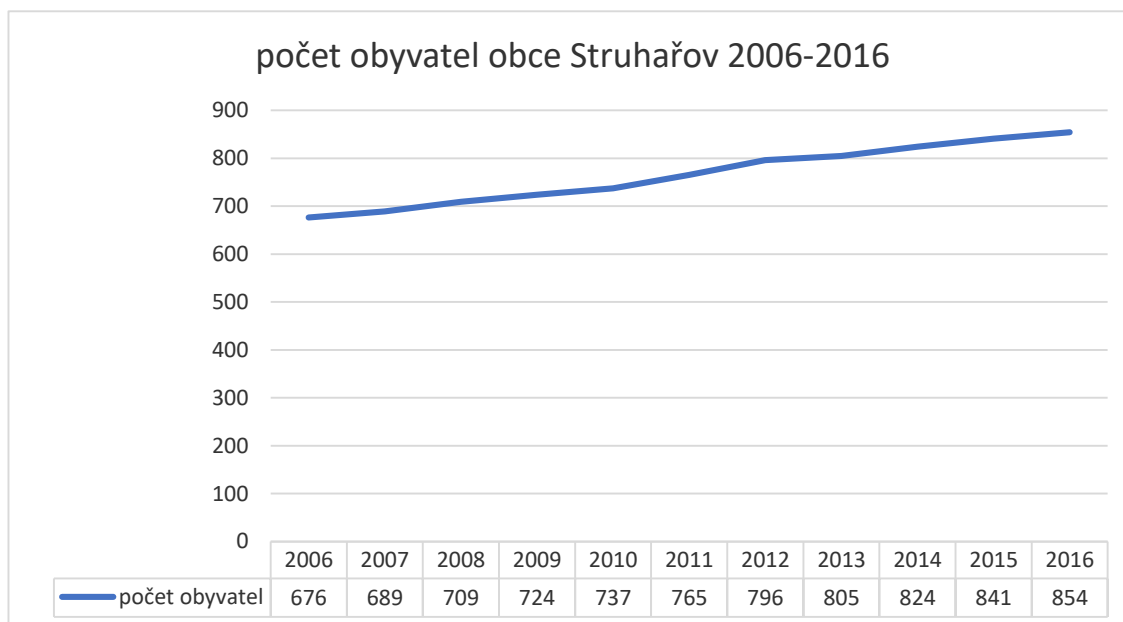
3.5 Struktura obyvatelstva a sociální kapitál

Jako základ sociálního kapitálu lze považovat především samotné obyvatelstvo. Proto se tato kapitola soustředí právě na obyvatelstvo obce. Součástí je analýzu samotného obyvatelstva, ať už jeho počtu, úrovní vzdělanosti a jeho ekonomickou činností. Druhá část se zabývá právě činiteli, které v podstatě sociální kapitál obce modelují, vytvářejí. Též výrazně prohlubují kooperaci a vzájemnou důvěru nejen vzájemně mezi obyvateli, ale i směrem k obci samotné.

3.5.1 Vývoj počtu obyvatel obce Struhařov

Obec dosáhla nejvyššího evidovaného počtu obyvatel již při sčítání lidu v roce 1869. Následně vlivem různých historických událostí počet obyvatel klesal. Od roku 2000 je patrný postupný růst obyvatelstva, ten je způsobený zvýšenou výstavbou v následujících letech. Plán rozvoje obce kalkuluje do roku 2020 až s populací blížíící se až počtu 900 obyvatel.

Graf 1: Počet obyvatel obce Struhařov 2006-2016

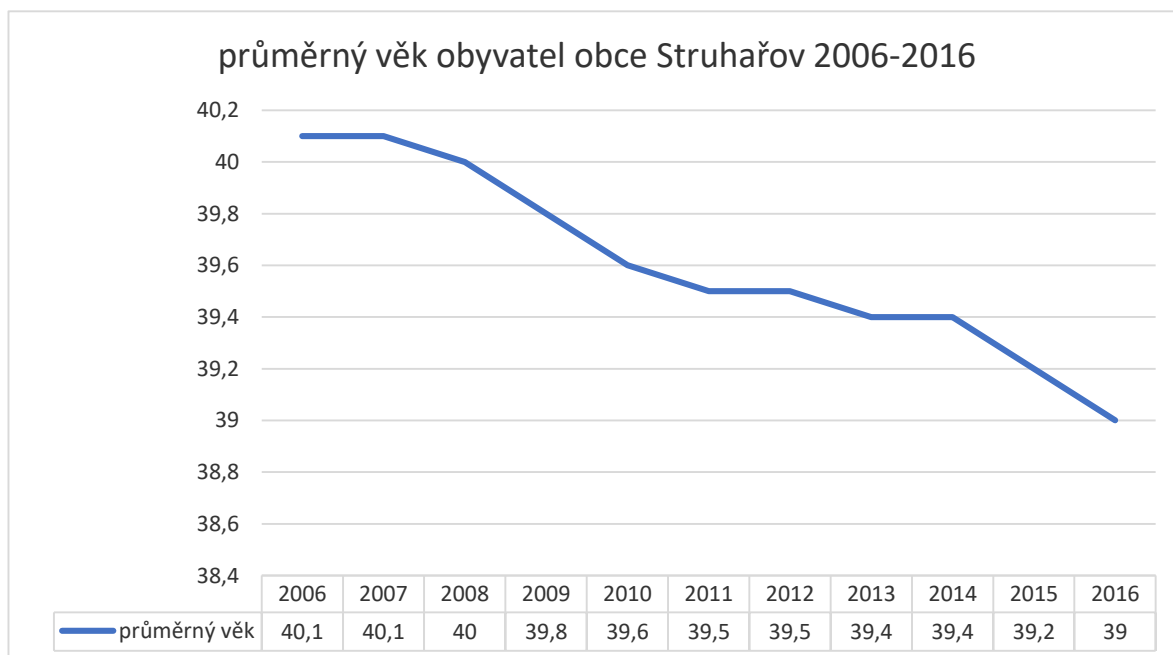

Zdroj: <http://vdb.czso.cz> dále vlastní zpracování

Investice do infrastruktury obce a samotná dobrá dostupnost do Prahy zapříčiňují, že počet obyvatelstva v rozumné míře roste. Toto udržitelné zvyšování počtu obyvatel je i jedním z cílů zastupitelstva obce. Co se týče stavby nových bytů a s tím souvisejícího zvyšování počtu obyvatel, tak je cílem nerozšiřovat nové stavby mimo centrum obce. Plánem je zachovat původní ráz a strukturu krajiny. Tedy nezvyšovat počet obyvatelstva na úkor zemědělsky obdělávané půdy.

Nárůst počtu nových obyvatel v Struhařově zřetelně ovlivnil i průměrný věk (viz Graf 2). Příliv ekonomicky aktivního obyvatelstva, často manželských páru, zapříčinil právě snižování průměrného věku obyvatelstva. To je považováno dle vedení obce jako žádoucí a obec se snaží v tomto trendu pokračovat. Obec Struhařov si stojí v tomto dobře nejen v porovnání s okolními obcemi, ale i vůči republikovému průměru.

Graf 2: průměrný věk obyvatel obce Struhařov 2006-2016

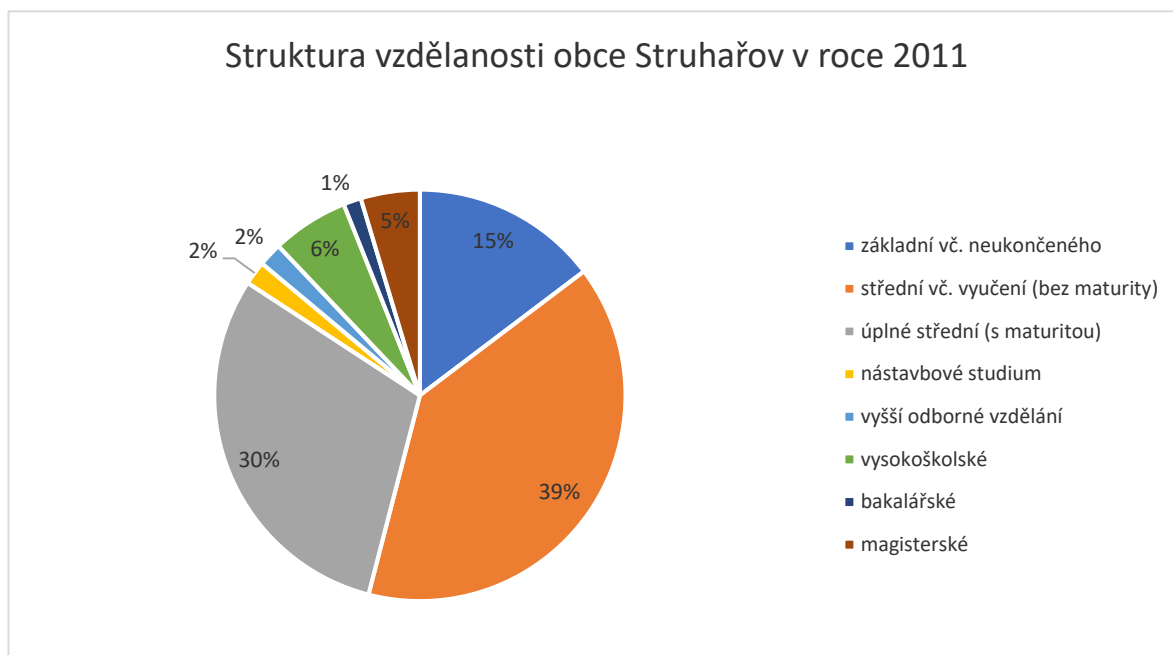

Zdroj: <http://vdb.czso.cz> dále vlastní zpracování

3.5.2 Struktura vzdělanosti obyvatelstva

Současná vzdělanostní struktura obyvatelstva je patrná na grafu (viz Graf 3). Malé děti a děti v předškolním věku jsou zařazeny do první skupiny. Nejpočetnější zastoupení představují lidé se středoškolským vzděláním, ať už bez nebo s maturitou. Jedná se především o starší generaci a starousedlíky. Vysokoškolské vzdělání, včetně magisterského je reprezentováno více než desetinou celkového obyvatelstva. Za to je zodpovědná především mladší generace. Z velké části se jedná o nově příchozí obyvatele v minulých letech, jelikož v té době zásadně vzrostl podíl vysokoškolských obyvatel. Vliv má i dobré spojení s Prahou, které zajišťuje poměrně rychlou dopravu do vysokých škol.

Graf 3: Struktura vzdělanosti obce Struhařov v r. 2011

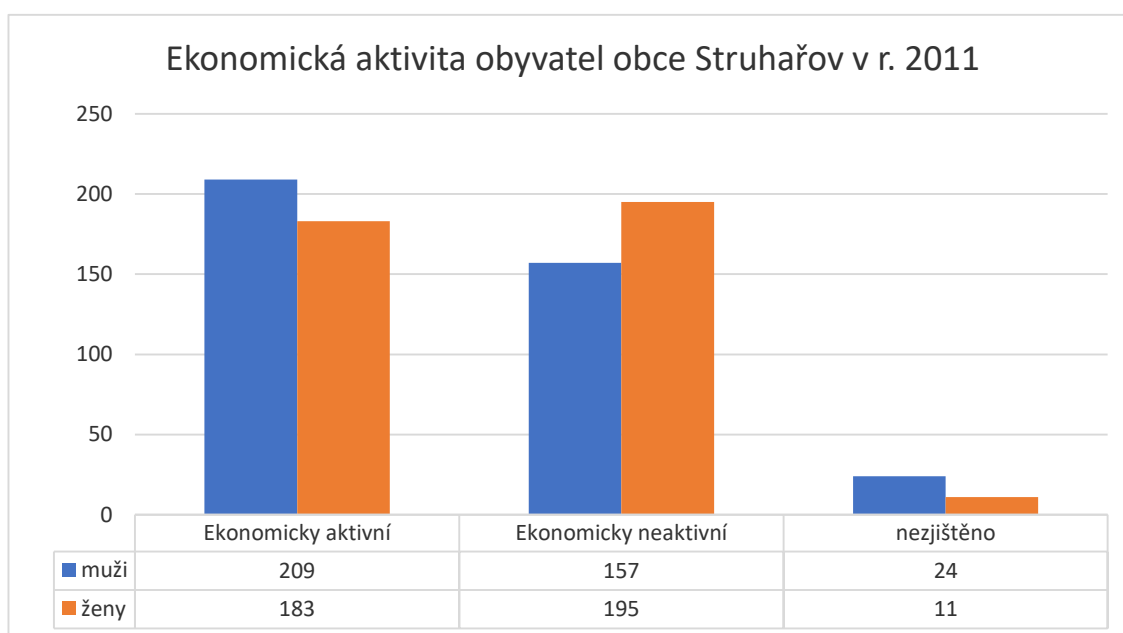
Zdroj: <http://vdb.czso.cz> dále vlastní zpracování

3.5.3 Ekonomická aktivita obyvatel

Na základě údajů ze sčítání lidu, bytů a domů z roku 2011 byl vytvořen graf popisující strukturu ekonomické aktivity obyvatel. V obci bylo celkově evidováno 765 obyvatel, přičemž 392 z nich bylo ekonomicky aktivních a 355 zaměstnaných. Z grafu je též patrné, že v obci převyšuje počet zaměstnaných mužů. Tento údaj koneckonců koresponduje s počtem žen v domácnosti.

Důvodem je především v posledních letech hojně přestěhovávání rodin s dětmi, popřípadě rodin, které mít děti plánují. Finanční situace mužů vydělávajících v Práce, jim umožňuje rodinu žít, zatímco ženy se mohou starat o domácnost a děti. Tento jev se v oblastech poblíž větších měst vyskytuje poměrně často. Z grafů sledujících ekonomickou aktivitu obyvatel (viz Graf 4) je patrné, že poměr mezi ekonomicky aktivními a ekonomicky neaktivními obyvateli je téměř vyrovnaný.

Graf 4: Ekonomická aktivita obyvatel obce Struhařov v r. 2011

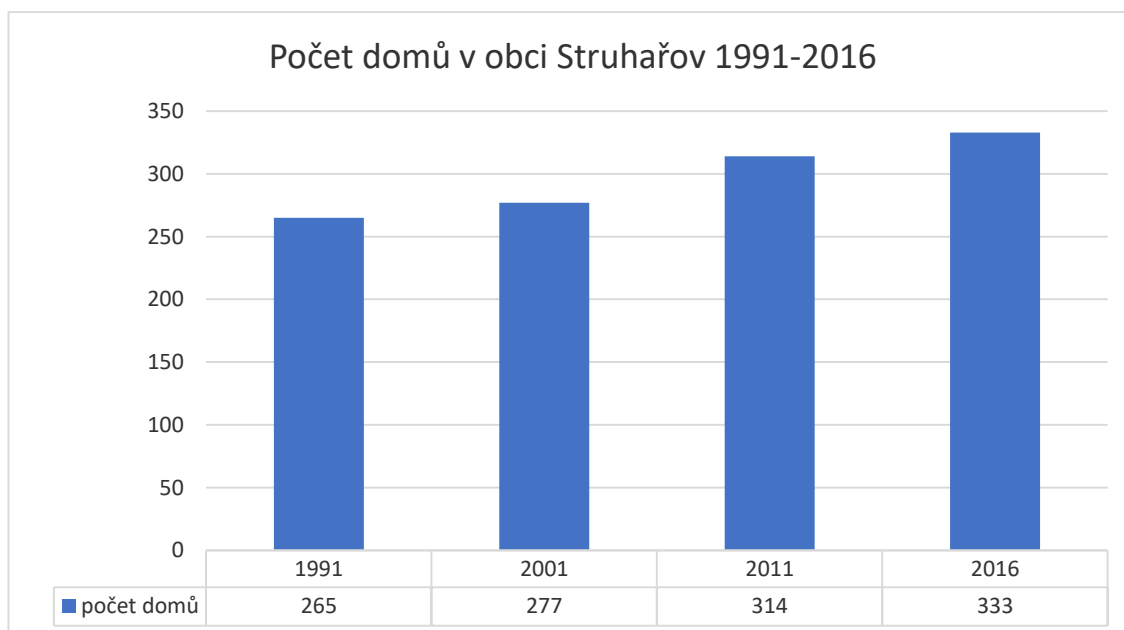
Zdroj: <http://vdb.czso.cz>, dále vlastní zpracování

Ekonomicky neaktivní obyvatele reprezentují především důchodci, studenti a nepracující. Přičemž především počet studentů se díky dobré dostupnosti do Pražských vysokých škol v posledních letech zvyšuje.

3.5.4 Bytová politika obce

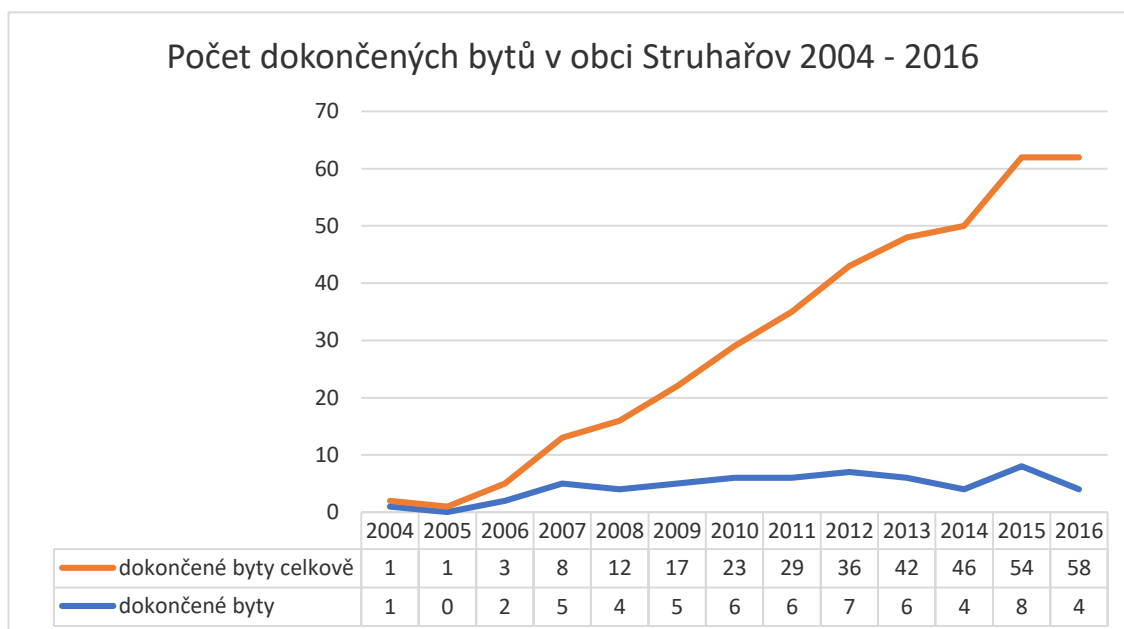
Pozvolné zvyšování počtu domů koresponduje s pozvolným zvyšováním počtu obyvatel obce Struhařov. Z grafu, jenž se nachází na další stránce je patrné, že od roku 1991 se počet domů postupně zvyšoval. Často nové domy staví potomci tamních obyvatel. V těchto situacích se snaží těmto obyvatelům vyhovět, pokud se novostavby nacházejí v centru obce. V některých případech ale stavby obec nepovoluje, a to v případě, kdy o povolení na stavbu nového domu žádají nepůvodní občané, kteří se do obce chtějí přistěhovat. Tím je regulován růst obce, což je cílem zastupitelstva obce.

Graf 5: Počet domů v obci Struhařov 1991-2016

Zdroj: <http://vdb.czso.cz>, dále vlastní zpracování

Graf 6: Počet dokončených bytů v obci Struhařov 2004-2016

Zdroj: <http://vdb.czso.cz>, dále vlastní zpracování

Bytovou politiku obce výrazně ovlivňuje i fakt, že obec se nachází v blízkosti Prahy. Obce takto situované poměrně často neustojí tlak města a jsou velmi rychle

zastavovány, tím se transformují v zóny přeplněné domy a supermarkety, které vyžadují stálý přísun nového obyvatelstva. Obec Struhařov již v současnosti takovým tlakům musí čelit. Zastupitelstvo momentálně jednotně zastává názor, že těmto tlakům nehodlá podlehnout. Prioritou je povolování domů pro potomky původních obyvatel, a to jen v centru obce.

3.5.5 Občanská vybavenost obce

Občanská vybavenost v obci Struhařov odpovídá velikosti a významu sídla. V obci se nachází obecní úřad (viz příloha, Foto 3), obchod, hostinec, požární zbrojnice, sportoviště a drobné živnosti. V obci se nachází i obchod (viz příloha, Foto 4), který nabízí základní potraviny, drogistické a textilní zboží a základní výrobky běžné denní spotřeby. Dále je v obci hostinec, v jehož sále se pořádají plesy a taneční zábavy pod patronátem místních spolků myslivců a dobrovolných hasičů.

Sociální a zdravotní zařízení se v obci prozatím nenalézají. V obci je mateřská škola, ale jelikož její kapacity byly nedostačující, v roce 2013 bylo zahájeno její rozšíření. Vznikly dvě prostorné třídy odpovídající hygienickým požadavkům včetně nové kuchyně a skladových prostor. Projekt byl koncipován tak, aby obsahoval vše potřebné pro kvalitu výchovy a péče o předškolní děti, s jeho realizací vzniklo příjemné a podnětné prostředí.

Nejbližší základní škola se nalézá v Mnichovicích u Prahy. Za pozitivní fakt lze považovat, že je zřízena autobusová linka, která do školy může žáky přepravovat. U středoškolského vzdělání jsou nejčastěji využívány školy v Praze a Benešově. V takovém případě se v Mnichovicích nachází vlakové nádraží, které spoje právě tyto dvě města. Dle slov starostky obce paní Mgr. Dagmar Zajíčkové, je v blízké budoucnosti v plánu zahájit stavbu seniorského domu. Již je pro něj vymezen obecní pozemek Pod Hliněným rybníkem.

Zařízení zdravotnická jsou nejdostupnější opět v Benešově, kde se kromě polikliniky nachází také Nemocnice Rudolfa a Stefanie a množství soukromých ordinací. Základní zdravotnické služby nabízí také Říčany. Na Obecním úřadě se nachází také malá knihovna. V objektu hasičské zbrojnice se nachází kulturní místnost a posilovna. V nejbližší době se uvažuje též o rozšíření a modernizaci tamního sportoviště.

3.6 Ekonomický vývoj

Tato část se nejdříve věnuje finanční analýze obce Struhařov. Ta byla vytvořena jako podklad, sloužící k lepšímu pochopení současné ekonomické situace obce. Druhá část se věnuje zhodnocení infrastruktury obce a zároveň jsou popsány způsoby, kterými je současný obecní rozvoj financován.

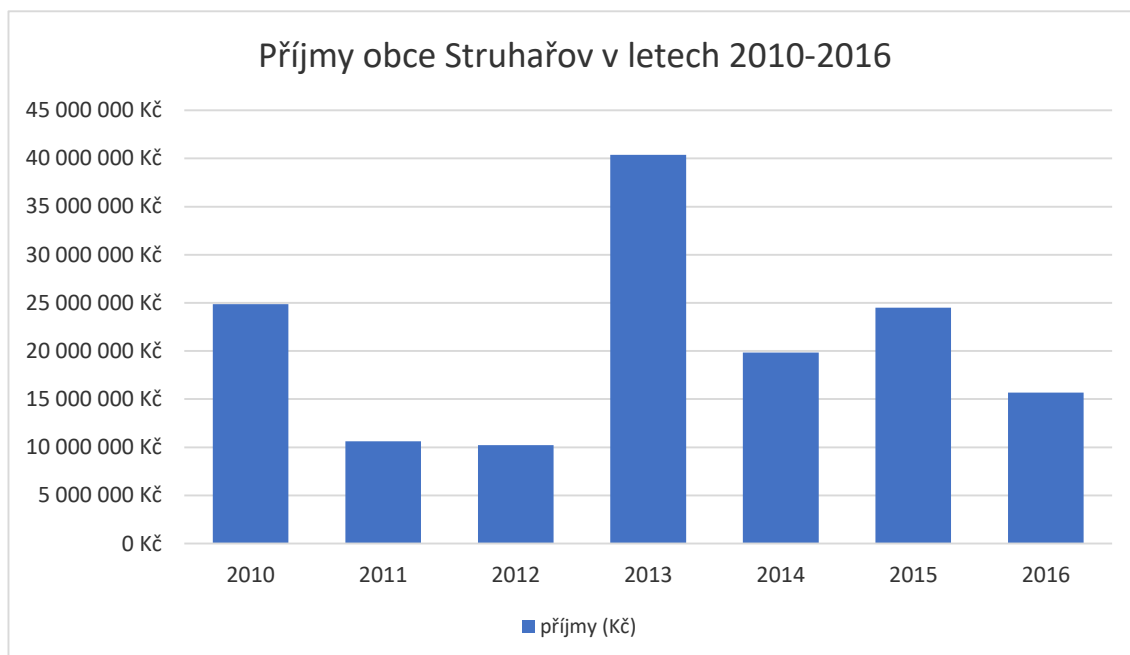
3.6.1 Finanční analýza

Finanční analýza slouží k vytvoření představy o ekonomice obce. Ta analyzuje příjmy a výdaje v období 2010-2016. Především se soustředí na jejich strukturu a vývoj v čase.

3.6.2 Analýza příjmů

Z grafu (viz graf 7) je patrné, že příjmy jsou v jednotlivých letech velmi rozdílné. Ovlivňují je především dotační příjmy na různé investiční činnosti. V roce 2010 byly přijaty příjmové transfery ze státních fondů, kdy se tato dotace vázala k výstavbě kanalizace, která proběhla již v roce 2009. V roce 2013 proběhla rekonstrukce tamní mateřské školy (viz příloha, Foto 5). Ta byla z velké části hrazena Investiční dotací od Regionálního operačního programu, tedy Evropských fondů.

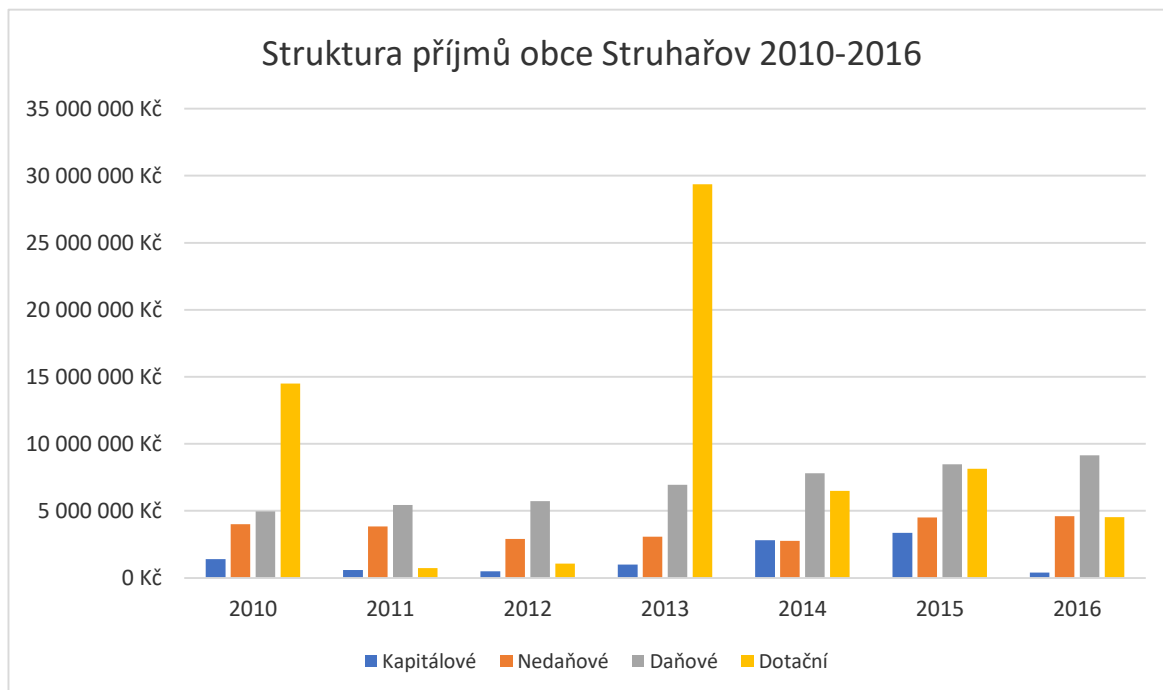
Graf 7: Příjmy obce Struhařov v letech 2010–2016

Zdroj: <http://monitor.statnipokladna.cz>, dále vlastní zpracování

Příjmy se, jak již bylo zmiňováno, v jednotlivých letech především vlivem různých investičních činností velmi liší. Výraznou položkou jsou daňové příjmy, ty se v roce 2010 blížili 5 mil. Kč., v roce 2016 již činily téměř 10 mil. Kč. To je zapříčiněno především stavbou kompostárny v roce 2012 a jejím následným uvedením do provozu v roce 2013. Poplatky za likvidaci komunálního odpadu se staly největším daňovým příjmem obce, jelikož nově postavená kompostárna (viz příloha, Foto 6) je využívána nejen občany obce Struhařov, ale i občany z okolních obcí.

Graf 8: Struktura příjmů obce Struhařov 2010-2016

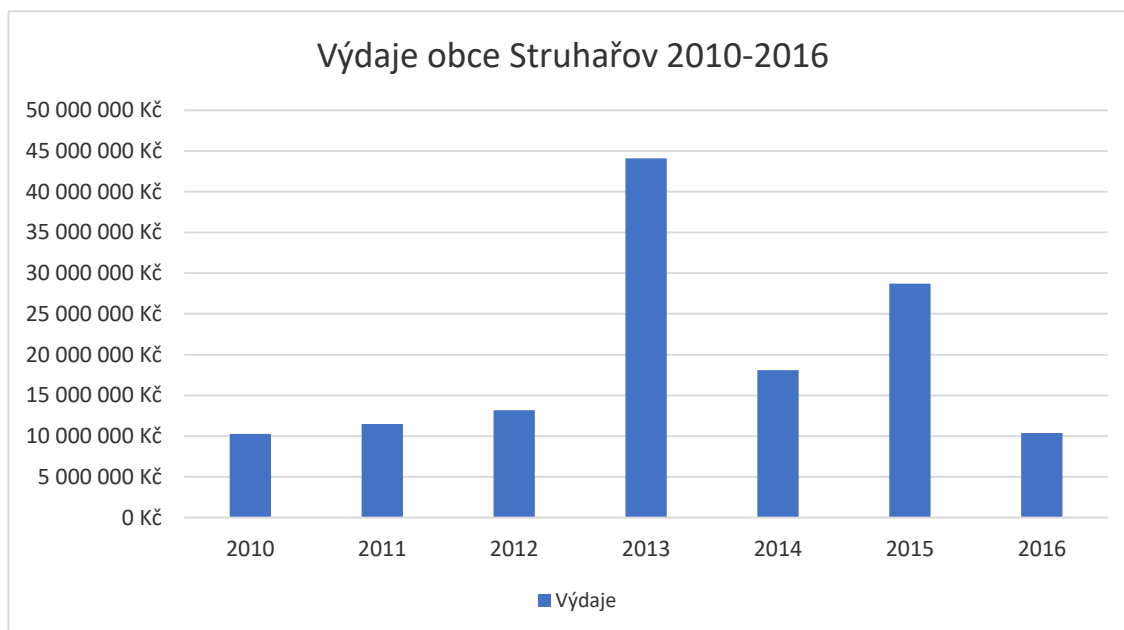
Zdroj: <http://monitor.statnipokladna.cz>, dále vlastní zpracování

Stoupající tendence daňových příjmu je zapříčiněna i zvyšujícím počtem obyvatel. Obec Struhařov se v některých letech uchyluje i k prodeji obecních pozemků. To ovlivnilo zásadněji příjmy v letech 2014 a 2015.

3.6.3 Analýza výdajů

Při rozdělení výdajů na běžné a kapitálové, zjistíme, že v poslední době jsou běžné výdaje poměrně stálé a moc se v jednotlivých letech nemění. Kapitálové výdaje zahrnují především výdaje na bydlení, kulturu a pozemní komunikace. Právě ty zapříčinily vyšší výdaje v letech 2013, kdy proběhla rekonstrukce mateřské školy a v roce 2015, kdy proběhla rekonstrukce místních komunikací. (viz Graf 8).

Graf 9: Výdaje obce Struhařov 2010-2016

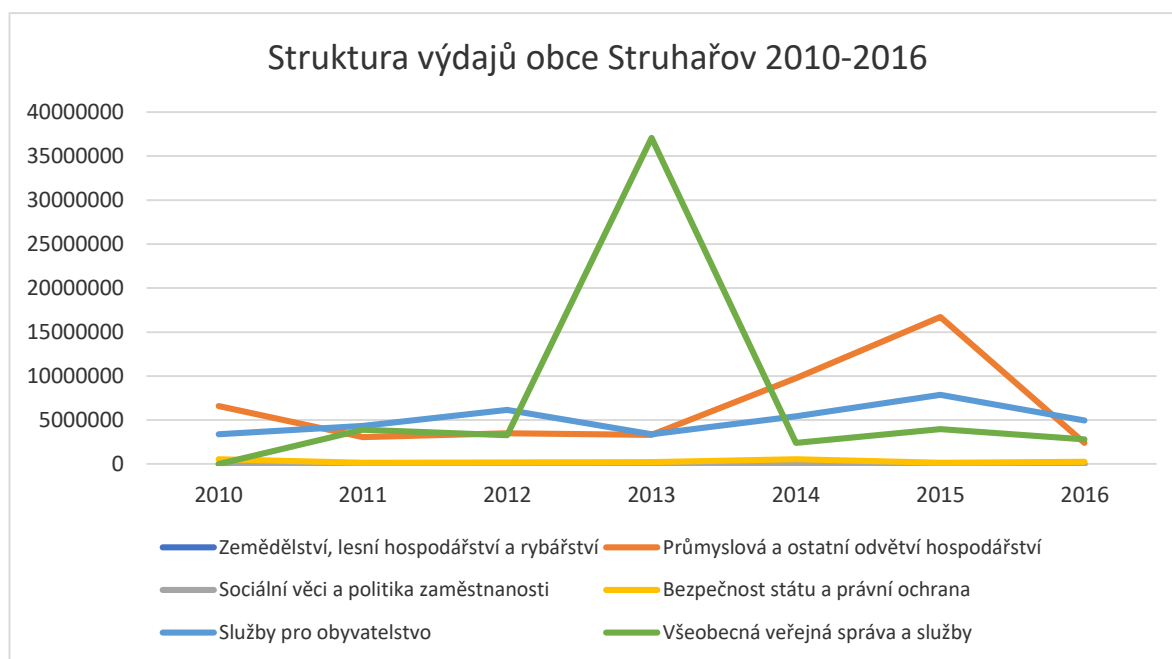
Zdroj: <http://monitor.statnipokladna.cz>, dále vlastní zpracování

Výdaje lze též rozdělit z hlediska účelu, na který byly určeny. V takové situaci jsou zásadní především ukazatele výdajů na průmysl a ostatních hospodářských činnosti a výdajů na všeobecnou správu a komunální služby. Toto rozdělení je zachyceno na grafu (viz Graf 9). Průmyslové výdaje se vztahují především modernizacím a údržbám pozemních komunikací. Tyto práce započaly již v roce 2014, ale z hlediska výdajů nejrozsáhlejší modernizace silnic proběhly až v roce 2015 (viz příloha, Foto 7). Co se týče výdajů na všeobecnou veřejnou správu a služby, tak v roce se na jejich hodnotě výrazně projevila rekonstrukce tamní mateřské školy.

Výraznou položkou jsou i služby pro obyvatelstvo. Tyto výdaje se týkají především školství, bytového hospodářství, komunálních služby, kultury, ochrany životního prostředí a tělovýchovy. Výdaje na kulturu se vážou především k poplatkům za provoz rozhlasu a televize. Konání různých kulturních akcí tudíž tuto položku zatěžuje nejvíce. Výdaje spojené s ochranou životního prostředí se skládají především z péče o zeleň a ochrany krajiny, zohledněny jsou i výdaje na udržování a stavbu naučných stezek. Přičemž v tomto je obec Struhařov velice aktivní a v roce 2013 realizovala vybudování turisticko-naučné stezky Krásné vyhlídky ve spolupráci s Mnichovicemi (viz příloha, foto 8)

Spíše zanedbatelně se na struktuře výdajů obce podílí výdaje spojené se zemědělstvím, lesním hospodářstvím a rybářstvím, které se pohybují v řádech tisíců korun za rok. To stejné lze tvrdit o výdajích na bezpečnost, sociální věci a politiku zaměstnanosti.

Graf 10: Struktura výdajů obce Struhařov 2010-2016

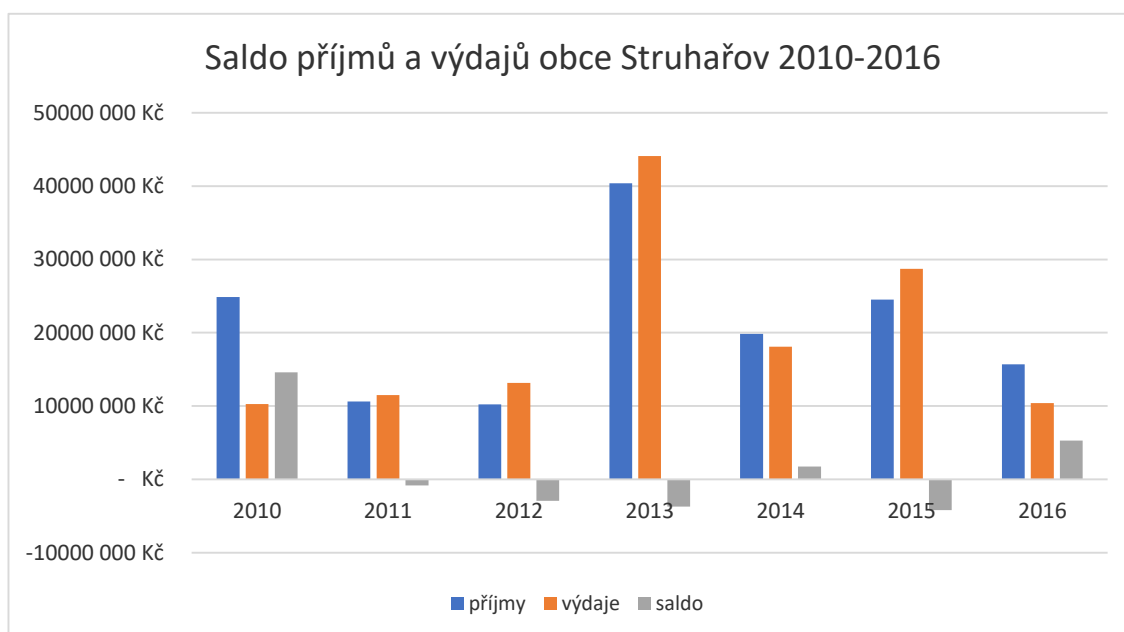
Zdroj: <http://monitor.statnipokladna.cz>, dále vlastní zpracování

3.6.4 Saldo příjmů a výdajů obce

Příjmy a výdaje v období let 2010-2016 byly relativně rozličné a často i ovlivněné investiční činností z let předešlých. Například dotace na výstavbu kanalizace, která proběhla v roce 2009, byla přijata a ovlivnila příjmy až v roce 2010. Tím pádem právě v tomto roce příjmy významně převyšovaly výdaje, ale v podstatě jen hradily výdaje z předchozího roku. V letech 2011 až 2013 byl rozpočet mírně schodkový, a to především kvůli investičním činnostem v daných letech, kdy v letech 2011 a 2012 probíhala výstavba vodovodu a v roce 2013 se realizovala rekonstrukce tamní mateřské školy.

Rok 2015 byl ovlivněn rekonstrukcí místních komunikací a v roce 2016 se výrazné investiční činnosti nerealizovaly, a tím pádem převyšovaly příjmy výdaje. V případech, kdy je rozpočet schodkový bývá navržen jako provozně vyrovnaný a často je kryt z naspořených bankovních prostředků obce. Výjimkou bývají finančně náročnější investice, kdy například v letech 2009 (kanalizace) a 2013 (rekonstrukce MŠ a stavba kompostárny) bylo využito úvěrů.

Graf 11: Saldo příjmů a výdajů obce Struhařov 2010-2016

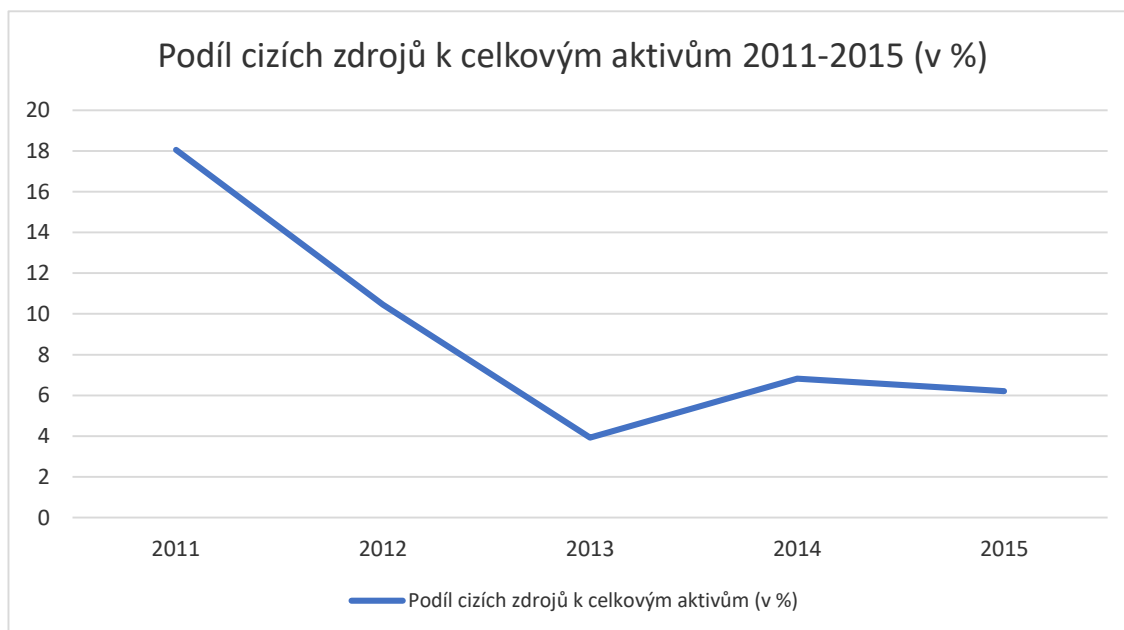

Zdroj: <http://monitor.statnipokladna.cz>, dále vlastní zpracování

3.6.5 Ukazatele finanční analýzy

Za vypovídající ukazatele finanční analýzy o obci lze považovat podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům a celkovou likviditu. Hodnoty byly analyzovány pro období 2011–2015. Ze stejných ukazatelů vychází i Ministerstvo financí při hodnocení ekonomické situace obcí.

Graf 12: Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům v obci Struhařov 2011-2015

Zdroj: <http://monitor.statnipokladna.cz>, dále vlastní zpracování

Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům je jedním z nejdůležitějších finančních ukazatelů. Ukazatel vyjadřuje poměr zadlužení k celkovému majetku obce (podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům). Za rizikovou hodnotu je považován ministerstvem financí ukazatel 25 procent a víc. Obec se této hodnotě blížila jen v roce 2011, kdy byla výrazně finančně zatížena stavbou kanalizace, která proběhla v roce 2009. V dalších letech se dařilo tuto hodnotu snižovat. Přibližně 6 % zatížení v roce 2015 svědčí o dobré finanční situaci v obci.

Finanční ukazatel celkové likvidity (viz Graf 13) doplňuje údaj o podílu cizích zdrojů k celkovým aktivům. Likvidita reflektuje, do jaké míry a jak rychle je obec schopna plnit své platební závazky.

Graf 13: Celková likvidita obce Struhařov 2011-2015

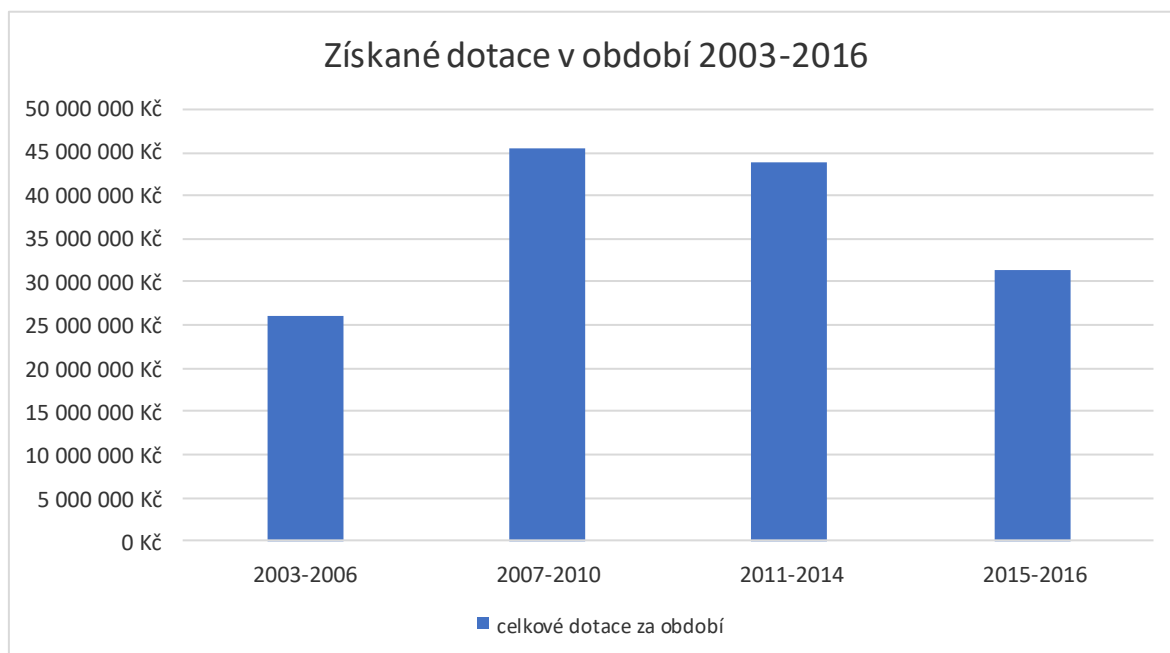
Zdroj: <http://monitor.statnipokladna.cz>, dále vlastní zpracování

Likvidita dosáhla svého vrcholu v roce 2011, kdy ji ovlivňovaly vyplacené dotace za kanalizaci v roce 2010. V dalších letech klesala a v roce 2013 dosáhla nejnižší hodnoty vlivem investiční činnosti, kdy bylo využito finančních prostředků k rekonstrukci mateřské školy a stavbě kompostárny. V dalších letech se likvidita stabilizovala a pohybovala se okolo 6 %. V celém sledovaném období se jedná stále o velice dobré hodnoty, které poukazují na fakt, že obec je schopná velmi rychle splácet své dluhy.

3.6.6 Dotace

Obec Struhařov se snaží využívat poměrně často dotačních prostředků na svou investiční činnost. Pro jednotlivá období je zpracován graf, který ukazuje kolik obec získala dotací. (viz. graf 14). Dále se nalézají kompletně vypsané všechny dotace od roku 2003 v příloze. (viz příloha, tab. 2)

Graf 14: Získané dotace v období 2003-2016

Zdroj: interní informace obce Struhařov – Dotace získané pro obec, poskytl Mgr. Dagmar Zajíčková, dále vlastní zpracování

V období 2003-2006 byla největší dotační položkou stavba vodovodu v obci Struhařov (viz příloha, Foto 9), kde poskytnutá dotace činila 25 mil. Kč. V dalším období byla zahájena výstavba kanalizace, dotace na ni činila 36 mil. Kč, zároveň se realizovala stavba čistírny odpadních vod, na kterou byla poskytnuta dotace v hodnotě 5 mil. Kč.

V letech 2011 až 2014 se rekonstruovala a rozšiřovala mateřská škola. Na realizaci tohoto projektu bylo poskytnuto téměř 20 mil. Kč. Zároveň byla zahájena výstavba kompostárny, kde se dotační částka vyšplhala k necelým 10 mil. Kč. V posledním období proběhly především 2 etapy rekonstrukce a modernizace místních komunikací, na které byla poskytnuta celková dotace 15 mil. Kč, přičemž třetina z této částky se váže ještě k předchozímu období.

3.6.7 infrastruktura

V roce 2006 proběhlo připojení domů k nově postavenému vodovodu. U některých domů připojení neproběhlo. Důvodem je, že slouží jen pro rekreační účely.

Dopravní obslužnost obce je zajišťována autobusovou dopravou. Momentálně (2017) fungují v obci dvě linky, na návsi je zřízena zastávka *U Hřiště* (viz příloha, Foto 10), další zastávkou je *Habr* (viz příloha 3, obr. 11). Využití vlakové dopravy je možné v cca 4 km vzdálených Mnichovicích. Přičemž odtud doprava do Prahy trvá cca 45 min a do Benešova cca 30 minut.

Kvalitní a hustá přepravní síť je nepochybně jedním z podstatných prvků udržitelného rozvoje. Má totiž příznivý vliv nejen na sociální kapitál, pokud občané využívají hromadné dopravy, musí na zastávku dojít, a často se setkávají se spoluobčany. Zároveň občané využívající autobusové dopravy nejsou nuceni platit pohonné hmoty a též nezatěžují komunikace ve svém okolí. Je nutné také přihlídnout k faktu, že není tolik zatěžováno životní prostředí. Občané využívající autobusové dopravy také díky většímu pohybu ve svém okolí, využívají častěji místní ochody.

Obec se též snaží udržovat pozemních komunikace v dobrém stavu. Důkazem je výstavba nových chodníků v roce 2016. Navíc proběhly v letech 2014 a 2015 významné rekonstrukce a modernizace místních komunikací. Ale stále je to běh na dlouhou trať a v obci se nalézají i silnice, které modernizace ještě čeká.

4 Udržitelný rozvoj v obci Struhařov

K posouzení míry plnění principů udržitelného rozvoje v obci Struhařov, bylo využito porovnání tří pilířů udržitelného rozvoje se současnou situací v obci.

4.1 Ekologický pilíř

Obci se nedá upřít snaha o ochranu přírody, to lze tvrdit především na základě proběhlých, ale i plánovaných investičních činností. V minulých letech proběhla výstavba kanalizace a z hlediska ochrany životního prostředí, velice zásadní výstavba čističky odpadních vod, jež byla uvedena do provozu v roce 2009. Pozitivně lze hodnotit i zřízení kompostárny v roce 2013.

Zároveň jsou obnovovány původní historické cesty mezi obcemi, které v současnosti slouží především jako turistické stezky. V minulých letech byla vytvořena naučná stezka Krásné Vyhlídky, nejenže byly mezi obcemi Klokočná, Mnichovice a Struhařov vytvořeny spojnice, ale zároveň byla díky výsadbě doprovodné zeleně, zlepšena ekologická stabilita dříve sjednocených ploch polí. V následujících letech je v plánu v této činnosti pokračovat. Reálných obrysů již nabývá možnost rozšiřování této stezky.

Obec se snaží poměrně intenzivně starat o zeleň v obydlených oblastech. Častá je i výsadba stromů a křovin, jež jsou svým původem místně přirozené. Z tohoto hlediska lze snahy obce hodnotit kladně. Zároveň probíhají snahy o prohloubení ekologického cítění samotných občanů. Každým rokem je v rámci Dne Země konána brigáda za účelem úklidu Struhařova, ta je zároveň zařazena do konceptu regionální akce Čistý Ladův kraj. Též obec v rámci spolupráce s Ekocentrem Říčany pořádá různé přírodovědecké vycházky a podporuje rozličné ekovýchové akce. Pod záštitou obce je spravováno místo zpětného odběru použitých elektrozařízení. (viz příloha, Foto 12) V minulých letech proběhla rekultivace původní skládky.

Celkově lze hodnotit činnost obce ve vztahu k životnímu prostředí pozitivně. Je totiž patrné, že obec se snaží zlepšovat současnou ekologickou situaci obce, ať už pomocí investiční činnosti, budování stezek, pečování o zeleň nebo osvěty.

4.2 Sociální pilíř

V oblastech, jež jsou blízké centru obce, probíhala v minulých letech výstavba nových míst pro bydlení. S postupným růstem se počítá i v následujících letech. Je ale nutné, aby tyto novostavby zůstaly právě jen v těch oblastech, které jsou blízké centru obce. Jinak by mohlo dojít k zásadnímu narušení původního rázu krajiny a nežádoucí změně půdní struktury. Zároveň je potřebné, aby tento růst byl regulovaný a nenastalo masové zastavování, jako v některých okolních obcích. Podstatný je též způsob výstavby, jež je zvolený. Stavby by měly být realizovány v souladu s původními obydlími, tak aby do obce zapadaly.

Obec se snaží zajistit lepší podmínky pro mladší obyvatele. Jako důkaz může posloužit rekonstrukce mateřské školy a obnovení původních dětských hřišť v obci. Ze strany obce je patrná i snaha o rozšiřování společenských akcí z důvodu podpory společenského ruchu. Podporovány jsou i různé místní spolky a občanská sdružení. Všechny tyto činnosti mají vést k prohlubování vzájemného vztahu mezi obyvateli a samotným vedením obce. Zároveň se díky nim může do dění obce přímo zapojit mnohem větší část obyvatel. Výsledkem je nejen zvyšování zájmu o dění v obci, ale i zlepšování vztahů mezi obyvateli samotnými.

Důležité je zajistit i potřebnou informovanost obyvatel o dění v obci. V tomto lze vnímat určité rezervy, jelikož webové stránky, které lze považovat v dnešní době za nejvyužívanější zdroj získávání informací o obci, jsou nedostatečně aktualizovány a trpí nedostatkem informací. Jejich samotné zpracování lze též hodnotit jako zastaralé. To je pochopitelné, jelikož z tohoto hlediska zůstávají beze změny již od roku 2011.

Nelze upřít obci snahy o zlepšení situace z pohledu udržitelného sociálního rozvoje. Je ale patrné, že je stále co zlepšovat. Toho si koneckonců je vědomo i samotné vedení obce a plánuje se na tuto oblast v budoucích letech zaměřit.

4.3 Ekonomický pilíř

V posledních letech byla obec velice aktivní ve své investiční činnosti, to koneckonců ovlivnilo i většinu výsledků rozpočtů obce. Je jisté, že nákladné investice typu stavby kanalizace, kompostárny, rekonstrukce mateřské školy a modernizace silnic budou obec zatěžovat i v dalších letech, jelikož pro drtinou většinu těchto projektů bylo nutno využít i půjček, i přesto že z velké části byly realizovány díky dotacím. Přesto se zdá obec být dle výsledků finanční analýzy v relativně dobrém finančním zdraví.

V minulých letech ovšem proběhlo i prodávání obecních pozemků, což nelze z hlediska budoucnosti obce hodnotit příliš pozitivně. Obec je v dalších letech své závazky schopna splácet i bez nutnosti prodávat své pozemky, což bude koneckonců i snahou vedení obce. Do obecní pokladny nezanedbatelnou sumou každoročně přispívá i zmiňovaná kompostárna.

Všechny tyto výdaje z minulých let je ovšem nutné vnímat jako investice, které v blízké budoucnosti poslouží jako opěrný bod pro ekologický, sociální i ekonomický rozvoj obce.

5 Závěr

Po událostech v roce 1989 nastávají snahy o revitalizaci ekonomické situace a o rychlý rozvoj. Tyto snahy byly vykonávány i v obci Struhařov. Po privatizaci nastalo prodávání obecních pozemků za účelem napravení škod, jež byly vykonány za socialismu. Dalším cílem bylo za cestou k trvalému rozvoji zajistit potřebné základní služby. Bylo rozšiřováno a modernizováno elektrické vedení, byl zaveden plyn, došlo k výstavbě nových silnic a zároveň byly modernizováno i ty stávající. To lze považovat jako jeden z vlivů na rozšiřování obce v následujících letech. Probíhaly stavby nových domů a často se do nich stěhovaly rodiny s dětmi. Ať už byla důvodem samotná poloha obce vzhledem k hlavnímu městu, či z velké části neporušená krajina v jejím okolí.

V následujících letech pokračovala obec ve své výrazné investiční činnosti. Byly realizovány projekty typu stavby kanalizace, vodovodu, kompostárny a modernizace silnic. Též je patrné, že obec se snaží více soustředit na své obyvatelstvo. Společenské akce pod záštitou obce a podpora místních spolků vedou k budování sociálního kapitálu v obci. V obci je patrná snaha o ochranu přírody a životního prostředí, a to především prostřednictvím investiční činnosti, budování stezek, pečování o zeleň nebo osvěty. Díky těmto investičním činnostem byla ale též zatížena obecní pokladna. Z velké části bylo ale využito dotací. V současnosti je v obci hlavním cílem vykazovat vyrovnaný rozpočet při zajištění stávajícího tempa růstu obce.

Na základě komunikace s vedením obce Struhařov lze konstatovat, že obec v blízké budoucnosti má v plánu různé činnosti, jež budou vést k pokračujícímu zlepšování sociální, ekologické i ekonomické situace v obci. Někdy se ale mohou tyto pilíře překrývat a posílení jednoho může oslabit ten druhý. Je tedy potřebné, aby obec regulovala svůj plánovaný růst a nerozšiřovala se svou výstavbou mimo své centrum. Jinak by se vlivem intenzivního zastavování mohla obec stát jen další šedou zónou.

6 Seznam použitých zdrojů:

Literární zdroje:

CILEK, Václav. Krajiny vnitřní a vnější: texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablkového štrúdlu a také o tom, proč lezeme na rozhlednu. 2., dopl. vyd. Praha: Dokořán, 2010. 269 s. ISBN 80-7363-042-7.

KELLER, Jan. Až na dno blahobytu. Vyd. 1. Praha: EarthSave, 2005. 132 s. ISBN 80-903085-7-0.

KORČÁK, P. -- BRUNDTLAND, G H. -- VANĚK, R. Naše společná budoucnost: světová komise pro životní prostředí a rozvoj. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky, 1991. 300 s. ISBN 80-85368-07-2

MEZŘICKÝ, Václav, ed. Vyd. 1. Environmentální politika a udržitelný rozvoj. Praha: Portál, 2005. 208 s. ISBN 80-7367-003-8.

MOLDAN, Bedřich a KOLÁŘOVÁ, Hana, ed. *(Ne)udržitelný rozvoj ekologie: hrozba i naděje*. Vyd. 2. V Praze: Karolinum, 2003. 141 s. ISBN 80-246-0286-5

Internetové zdroje:

EUROPEAN COMMISSION. *Environment Action Programme to 2020* [online]. European commission. [cit. 12.12.2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/sustainable-development/index_en.htm

EUROPEAN COMMISSION. *EU's implementation of the Sustainable Development Goals (SDGs)*. [online]. European commission. [cit. 13.12.2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/sustainable-development/SDGs/implementation/index_en.html

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Místní Agenda 21*. [online]. Ministerstvo životního prostředí [cit. 11.12.2016]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/mistni_agenda_21

INTERNETOVÉ ZDROJE:

UNITED NATIONS. *The Sustainable Development Agenda*. [online]. United Nations. [cit 8.12.2016]. Dostupné z: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>

OBEC STRUHAŘOV. *Historie*. [online] webové stránky obce [cit 1.3.2017]. Dostupné z: <http://www.struharov.cz/obec/historie.htm>

OBEC STRUHAŘOV. *Strategický plán 2014-2018*. [online] webové stránky obce [cit 28.1.2017]. Dostupné z: http://www.struharov.cz/files/2015/sc224e_stru15063011220.pdf

OBEC STRUHAŘOV. *Koncepce rozvoje Obce Struhařov*. [online] webové stránky obce [cit 2.2.2017]. Dostupné z: http://www.struharov.cz/files/dokumenty_2013/2146_0001.pdf

7 Přílohy

Seznam obrázků:

Obrázek 1: Vlajka obce Struhařov	55
Obrázek 2: Znak obce Struhařov	55
Obrázek 3: Poloha obce Struhařov	56

Seznam Tabulek:

Tabulka 1: Půdní rozdělení ploch obce Struhařov	56
Tabulka 2: Dotace získané v letech 2003-2016	57

Seznam Fotografii

Foto 1: Hliněný rybník.....	58
Foto 2: Hřbitov.....	59
Foto 3: Obecní úřad	59
Foto 4: Obchod v obci Struhařov.....	60
Foto 5: Mateřská škola v obci Struhařov	60
Foto 6: Kompostárna v obce Struhařov	61
Foto 7: Modernizovaná silnice u Obecního úřadu.....	61
Foto 8: Naučná stezka Krásné vyhlídky	62
Foto 9: Vodovod v obci Struhařov	62
Foto 10: Autobusová zastávka "U Hřiště"	63
Foto 11: Autobusová zastávka "Habr".....	63
Foto 12: Místo odběru použitých elektrozařízení	64

Obrázek 1: Vlajka obce Struhařov

Zdroj: <http://www.struharov.cz/foto/clanky/d-struhaovznak.jpg>

Obrázek 2: Znak obce Struhařov

Zdroj: <http://www.struharov.cz/foto/clanky/d-struharovvlajka.jpg>

Obrázek 3: Poloha obce Struhařov

Zdroj: <https://www.google.cz/maps/place/251+64+Struha%C5%99ov/>

Tabulka 1: Půdní rozdělení ploch obce Struhařov

Rozdělení pozemků	Výměra (m ²)
orná půda	1760 006
zahrada	464 408
ovocný sad	21 941
travní porost	350 171
lesní pozemky	2 627 288
vodní plochy	42 677
zastavěné plochy	104 695
ostatní plochy	410 855
celková výměra katastru	578 204 1

Zdroj: http://www.cuzk.cz/Dokument.aspx?AKCE=META:SESTAVA:MDR002_XSLT:WEB_CUZZK_ID:757080

Tabulka 2: Dotace získané v letech 2003-2016

DOTACE ZISKANÉ PRO OBEC			
Rok	Účel	Částka dotace	Poskytovatel
2003	Výstroj JSDH Struhařov	173282	SK
2004	Rekonstrukce kabin TJ Sokol Struhařov	300000	SK
2004	Rekonstrukce sálu Požárního domu	180000	SR-POV
2004	Stanice pro vyhledávání poplachu	43000	SK
2005	Rekonst. trávníku a oplocení fotbal.hřiště TJ	70000	KU SK
2005	Rekonstrukce vytápění MS, hygien.předpisy	50000	SK - POV
2005	Rekonstrukce márnice a oplocení hřbitova	50000	SK - POV
2005	Příprava projektové dokumentace Struhnet	140000	MMR - výdaj SR
2005	Stavba hrobu neznámému ruskému vojínovi	36070	Velvyslanectví RF
2006	Zásahová výstroj a výzbroj, plovoucí čerpadlo	140000	SK
2006	Radiostanice pro JSDH	32500	SK
2006	Sanace památných lip návěs	43078	MZP
2006	Výstavba informační sítě a připojení k Internetu	371606	MMR + SROP
2006	Rekonstrukce dět. hřiště MS	50000	SK - POV
2006	Stavba vodovodu v obci Struhařov	24389519	(OPI) ERDF + SFZP
*2003-06	Celkem 2003-06	26 069 055	
2007	Oprava pomníku na Skolním náměstí	130000	Min.obrany
2007	Radiostanice pro JSDH	31835	SK
2007	Dopravní značení v obci	60000	SK -POV
2007-08	Stavba čistírny odpadních vod Struhařov	5000000	SK - FZP
2008	Nákup hasičského vozu	950000	SK
2008	Výměna oken v MS	63650	SK -POV
2008	Úroky z úvěru	91079	SK - POV
2008	Dopravně bezpečnostní opatření	175000	SK
2008 -09	Stavba kanalizace	36000000	PRV - SZIF
2009	Odbahnění Hliněného rybníka	2025160	OPZP
2009	„Kdo si hraje, nezlobí“ Rozšíření dětského hřiště - prvky pro mládež ,OS Struhadlo+ obec	568135	MAS-PRV-LEADER
2010	Obnova hasičské zbrojnice, zejména společenského sálu Struhařov- okna, vodoinstalace SDH + Obec	329940	MAS-PRV-LEADER
2007-10	Celkem 2007-10	45 424 799	
2011	Dětské hřiště pro malé sviště - rekonstrukce hřiště MŠ Struhařov	550009	MAS-PRV-LEADER
2011	Revitalizace návsi Struhařov -1. etapa	699 019	MAS-PRV - LEADER
2012	Rozšíření MS Struhařov	19796232	ROP SK
2012	Struhařovské aleje	200000	MZP
2012, 2013	Kompostárna	9413873	OPZP - SFZP
2013	Revitalizace návsi II. etapa	494999	MAS - PRV - LEADER
2013	Rozsvícené Zahrady - rekonstrukce a rozšíření veřejného osvětlení v ulici V Zahradách	347967	MAS-PRV-LEADER
2013	Krásné vyhlídky (Klub seniorů Mnichovice + Struhařov, Mnichovice, Klokočná)	500000	MAS-PRV-LEADER
2014	Bezpečně za sportem - rekonstrukce ploch u fotbalového hřiště (TJ Sokol + Obec)	489213	MAS-PRV-LEADER
2014	Teplo pro společenské aktivity - rekonstrukce vytápění v požárním domě	298913	MAS-PRV - LEADER
2014	Povodňové škody	550000	MMR
2014	Rekonstrukce a modernizace místních komunikací	5069359	ROP SK
2011-14	Celkem 2011-14	43 840 225	

2015	Rekonstrukce a modernizace místních komunikací II. etapa- ulice u Rybníčka a spojovací	6450496	ROP SK
2015	Rekonstrukce a modernizace místních komunikací III. etapa	4438427	ROP SK
2015	Separace a svoz BRKO na území obce Struhařov	1534908	OPZP - SFZP
2016	Separace a svoz BRKO na území svazku obcí Region Jih	4438427	OPZP - SFZP
2016	Chodník Mnichovická	3400000	SFDI
2016	Sběrný dvůr Struhařov	4000000	OPZP - SFZP
2016	Hasičský vůz CAS - přiznaná dotace	7100000	IROP
2015-18	Celkem 2015-18	31 362 258	

Zdroj: Získané dokumenty od starostky obce, Mgr. Dagmar Zajíčkové, dále vlastní zpracování

Foto 1: Hliněný rybník

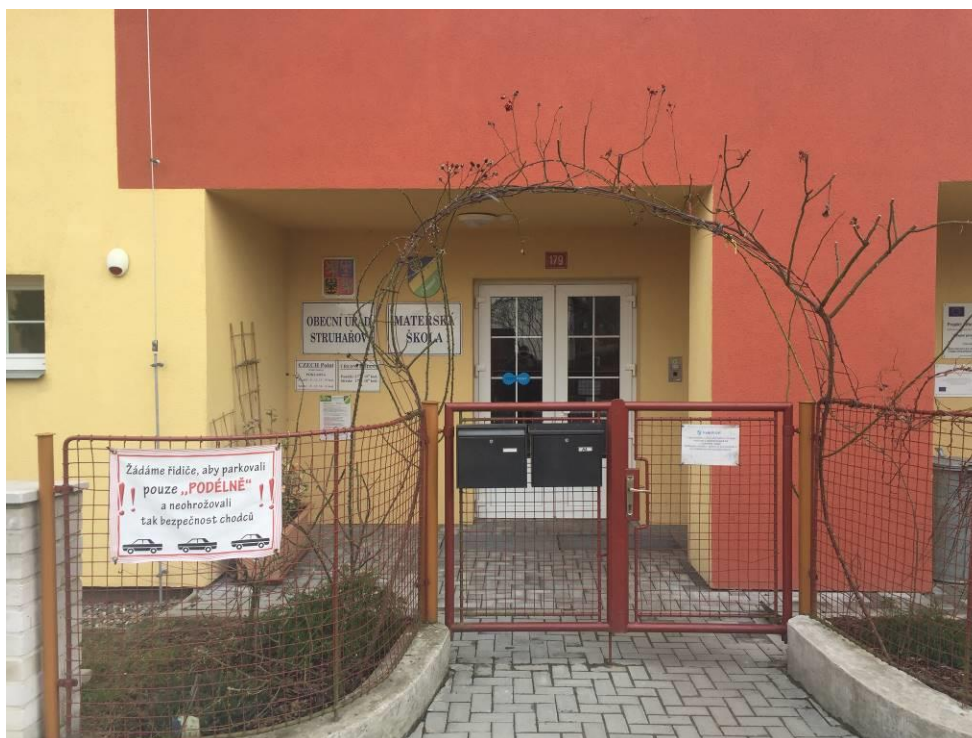
Zdroj: vlastní dokumentace obce Struhařov

Foto 2: Hřbitov

Zdroj: vlastní dokumentace obce Struhařov

Foto 3: Obecní úřad

Zdroj: vlastní dokumentace obce Struhařov

Foto 4: Obchod v obci Struhařov

Zdroj: vlastní dokumentace obce Struhařov

Foto 5: Mateřská škola v obci Struhařov

Zdroj: vlastní dokumentace obce Struhařov

Foto 6: Kompostárna v obce Struhařov

Zdroj: vlastní dokumentace obce Struhařov

Foto 7: Modernizovaná silnice u Obecního úřadu

Zdroj: vlastní dokumentace obce Struhařov

Foto 8: Naučná stezka Krásné vyhlídky

Zdroj: vlastní dokumentace obce Struhařov

Foto 9: Vodovod v obci Struhařov

Zdroj: vlastní dokumentace obce Struhařov

Foto 10: Autobusová zastávka "U Hřiště"

Zdroj: vlastní dokumentace obce Struhařov

Foto 11: Autobusová zastávka "Habr"

Zdroj: vlastní dokumentace obce Struhařov

Foto 12: Místo odběru použitých elektrozařízení

Zdroj: vlastní dokumentace obce Struhařov